

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Sākumskolas skolotājs ar tiesībām mācīt vienu priekšmetu pamatskolā

DAIGA ĪZAKA

**Pašvadītas mācīšanās prasmju veicināšana 3. klases angļu valodas
stundās**

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Docente

Akadēmiskais amats

Dr. paed

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Diāna Liepa

Vārds, uzvārds

Paraksts

CĒSIS 2022

Anotācija

Darba autors: Daiga Īzaka

Darba tēma: Pašvadītas mācīšanās prasmju veicināšana 3. klases angļu valodas stundās.

Darba mērķis: Teorētiski un praktiski izzināt pašvadītas mācīšanās veicināšanas metodes angļu valodas apguvei sākumskolā.

Darba saturs.

Bakalaura darbā tiek pētīta pašvadīta mācību procesa būtība, uzsvaru liekot uz pašvadītas angļu valodas apguves prasmju veicināšanas iespējām sākumizglītības posma skolēniem. Tiek analizētas angļu valodas mācīšanās dažādās pieejas un metodes, lai noskaidrotu to piemērotību sākumizglītības skolēnu attīstības īpatnībām. Empīriskajā pētījumā tiek izstrādāti pašvadītas mācīšanās prasmju apguves kritēriji, kuri tiek izmantoti 3. klases skolēnu prasmju līmeņa noteikšanai. Praktiskajā pētījumā pielietota komunikatīvā pieeja angļu valodas apguvei. Lai veicinātu sarunvalodas un teksteides vienlaicīgu pašvadītu apguvi, tiek pielietotas trīs interaktīvās mācību metodes – digitālās spēles, didaktiskā kartīšu spēle un mācīšanās sadarbojoties.

Darba rezultāti.

Teorētisko pētījumu rezultātā iegūti 6 secinājumi, kuros atspoguļotas atziņas gan no zinātniski pedagoģiskās literatūras analīzes, gan izglītību reglamentējošo dokumentu analīzes. Empīriskā pētījuma rezultātā formulēti 6 secinājumi, kas norāda uz darbā izvirzītā mērķa sasniegšanu un sniedz atbildi uz darbā izvirzīto hipotēzi. Hipotēze tika apstiprināta – katrā nākošajā interaktīvo mācību metožu pielietošanas reizē, skolēnu angļu valodas pašvadītas mācīšanās prasmes uzlabojās. Pedagoģiskā eksperimenta laikā 3. klases skolēnu pašvadītas angļu valodas apguves prasmes uzlabojās par 21%. Kvantitatīvā datu analīze uzrādīja, ka didaktiskā kartīšu spēle, par jauno vārdu apguvi un nostiprināšanu, visefektīvāk uzlaboja skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes. Sākumskolas angļu valodas skolotājiem sniegti 5 priekšlikumi par skolēnu pašvadītas angļu valodas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabošanas iespējām.

Darba apjoms: Darbā ir 50 lappuses, 10 attēli, 6 tabulas, 36 literatūras avoti, 0 pielikumu.

Atslēgvārdi: Pašvadīta, angļu valoda, sākumskola, mācību metodes, kritēriji.

Anotation

The author: Daiga Īzaka

Thesis topic: Promoting self-directed learning skills in 3rd grade English classes.

The purpose of the work: To theoretically and practically learn self-directed learning promotion methods for learning English in primary school.

Work content.

The bachelor's thesis examines the nature of the self-directed learning process, emphasizing the possibilities of promoting self-directed English language learning for elementary school students. Different approaches and methods of learning English are analyzed in order to find out their suitability for the developmental characteristics of primary school students. In the empirical study, self-directed learning skills acquisition criteria are developed, which are used to determine the skill level of 3rd grade students. The practical study uses the communicative approach to learning English. In order to promote the simultaneous self-directed learning of conversational and textual language, three interactive learning methods are used - digital games, didactic card game and cooperative learning.

Work results.

As a result of the theoretical research, 6 conclusions were obtained, which reflect the findings from both the analysis of the scientific and pedagogical literature and the analysis of the documents regulating education. As a result of the empirical study, 6 conclusions were formulated, which indicate the achievement of the goal set in the work and provide an answer to the hypothesis put forward in the work. The hypothesis was confirmed - each time interactive learning methods were used, students' self-directed learning of English improved.

During the pedagogical experiment, self-directed English learning skills of 3rd grade students improved by 21%. Quantitative data analysis showed that the didactic card game for learning and consolidating new words most effectively improved students' self-directed learning skills. 5 proposals for improving the level of self-directed English language learning are given to primary school English teachers.

Scope of the work: The work has 50 pages, 10 pictures, 6 tables, 36 literature sources, 0 appendices.

Keywords: Self-directed, English language, primary school, teaching methods, criteria.

Saturs

Ievads	5
1. Pašvadītas mācīšanās raksturojums	7
1.1. Pašvadīta mācību procesa jēdziens un būtība	7
1.2. Pašvadītas angļu valodas mācīšanās veicināšanas iespējas sākumskolas trešajā klasē.....	11
1.2.1. Sākumizglītības posma skolēnu attīstības īpatnības	12
1.2. 2. Pašvadītas angļu valodas apguves pieejas un metodes sākumskolā.....	18
2. Empīriskais pētījums par 3. klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju veicināšanu angļu valodas stundās	25
2.1. Izvēlēto pētījumu metožu un pētījuma bāzes apraksts	25
2.2. Pedagoģiskās izmēģinājuma darbības atspoguļojums.....	28
2.3. Pētījumā iegūto datu analīze	34
2.4. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbībā iegūto datu analīze un interpretācija.....	38
Secinājumi.....	45
Priekšlikumi	47
Literatūras saraksts.....	48

Ievads

Mūsdienās bez apstājas jāpilnveido esošās un jāapgūst jaunas zināšanas. It sevišķi, kad tik strauji attīstās tehnoloģijas un tas nosaka, ka jāmainās arī izglītības procesos. Prasme mācīties un patstāvīgi augt arvien ir bijusi novērtēta, bet šajā gadsimtā tā ir kļuvusi īpaši nozīmīga. Tas ir uzsvērts arī jaunajos Noteikumos par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem (2018), kuros ir vērsta uzmanība uz to, ka pamatizglītības satura realizēšanas mērķis ir zinoši skolēni, kuriem ir vēlme attīstīties intelektuāli, sociāli emocionāli kā arī fiziski. Kā vienu no caurviju prasmēm ir minēta pašvadīta mācīšanās. Tas norāda uz to, ka šajos noteikumos mācību procesa priekšnoteikums un mērķis ir skolnieki, kuri spēj vadīt savu mācīšanos. Kompetences izglītības modelis akcentē pašvadītu procesu, kurā skolēni apgūst sev nepieciešamās zināšanas un prasmes, uzdevumu plānošana, informācijas iegūšana, sasniegumu un neveiksmju izvērtēšana.

21. gadsimta Latvijā angļu valoda jau kļuvusi par dzīves pamatu skolēniem, kuri vēlas augt līdzī straujai angļu valodas attīstībai mūsu sabiedrībā, jo ik uz soļa var sastapt angļu valodu, piemēram, lai spētu saprast ko vēsta iemīļotie interaktīvo vai digitālo spēļu, multfilmu nosaukumi. Vaicājot, meklējot viņi iegūst vajadzīgo tulkojumu un tas ilgi paliek atmiņā, jo saistās ar paša interesēm un ieguldītām pūlēm. Mācību procesā, attīstot angļu valodas pašvadītas mācīšanās prasmes, galvenais ir nevis iemācīto vārdu skaits, bet gan pašvadīts valodas apguves process.

No mūsdienīga skolotāja tiek gaidīts un pieprasīts, lai viņiem ir interesanta personība, zinoši savas jomas pārstāvji, kā arī spētu motivēt, iedvesmot un veicināt mūžizglītības procesus. Skolotāji vairs nevada mācību procesu, bet gan iedod instrumentus, lai skolēns pats varētu vadīt savu mācīšanos, skolotājam kustot par mentoru. Šī mācību gada trešās klases skolnieki jau ir izgājuši pašvadītas mācīšanās posmu 1. klases otrajā pusgadā, kad mācības Covid-19 pandēmijas dēļ notika attālināti. Ir aktuāli izpētīt jau esošās 3. klases skolnieku pašvadītas mācīšanās prasmes un arī iespējas tās attīstīt, izmantojot vecumposmam piemērotas metodes un uzdevumus.

Pētījuma objekts: Pašvadīts mācīšanās process sākumskolā.

Pētījuma priekšmets: 3.klases skolēnu pašvadītas mācīšanās veicināšana angļu valodas mācību stundās.

Pētījuma mērķis: Teorētiski un praktiski izziņāt pašvadītas mācīšanās veicināšanas metodes angļu valodas apguvei sākumskolā.

Pētījuma hipotēze: Pašvadīta mācīšanās tiek sekmēta, ja skolotājs regulāri ļauj skolēniem uzraudzīt savu mācīšanos un veikt pašizvērtēšanu.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par pašvadīta mācību procesa būtību un tā veicināšanas iespējas, ievērojot sākumizglītības skolēnu attīstības īpatnības.
2. Analizēt izglītības dokumentos ietvertās 3. klases skolēniem apgūstamās pašvadītas mācīšanās prasmes un sasniedzamos rezultātus angļu valodas mācību priekšmetā.
3. Izvēlēties 3. klases skolēniem piemērotas pašvadītas mācīšanās metodes un izstrādāt uzdevumus pašvadītai angļu valodas apguvei.
4. Pedagoģiskajā izmēģinājuma darbībā aprobēt izvēlētos uzdevumus angļu valodas pašvadīta mācīšanās procesa pilnveidošanai.
5. Veikt rezultātu analīzi un izdarīt secinājumus par izvēlēto angļu valodas pašvadītas mācīšanās metožu izmantošanas efektivitāti.

Pētījuma metodes:

Teorētiskās: Zinātniski pedagoģiskās literatūras un izglītības procesa reglamentējošo dokumentu analīze.

Empīriskās :

- Pedagoģiskais novērojums.
- Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.
- Iegūto empīrisko datu apstrāde un interpretācija.

Pētījuma bāze: X vidusskolas desmit 3. klases skolēni.

Pētījuma norises laiks un posmi :

- Teorētiskais pētījums notika laika posmā no 2022.gada maija līdz augustam.
- Empīriskais pētījums tika veikts laika posmā no 2022.gada 5.septembra līdz 10.oktobrim.

1. Pašvadītas mācīšanās raksturojums

Lai sasniegtu darbā izvirzīto mērķi, šajā nodaļā tiks veikta zinātniski pedagoģiskās literatūras un izglītības procesa reglamentējošo dokumentu analīze, lai izzinātu pašvadītas mācīšanās prasmju veidošanas metodes angļu valodas apguvei sākumskolā, balstoties uz šī vecumposma skolēnu attīstības īpatnībām.

1.1. Pašvadīta mācību procesa jēdziens un būtība

Jau no pašas bērnības cilvēki ir nebeidzamā izziņas procesā, kurā viņi tiecas iegūt jaunas zināšanas un prasmes. Ja izziņas procesi līdz pirmsskolas vecumam attīstās dabiskāk — spontānāk, tad skolas vecumā ar laiku ir pielāgojušies sociālajām normām un orientācijām. E. Maslo (2003) raksta, ka svarīgi skolā ir iemācīt skolēniem mācīties, nevis tikai iegaumēt formulas, akadēmiskās zināšanas, kurām neredz pielietojumu reālajā dzīvē, mācību procesam ir jākļūst redzamam un ar jēgu. Tādēļ mūsdienās nozīmīgs uzdevums ir palīdzēt skolēniem apgūt prasmes mācīties patstāvīgi un sekmīgi.

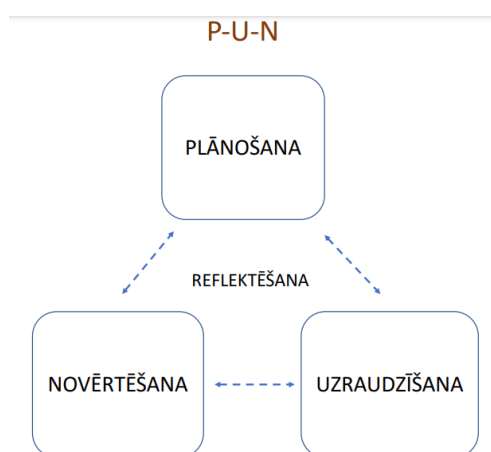
Skolēni var apgūt jaunas zināšanas pielietojot pašvadītu mācīšanos. Dažādi autori atšķirīgi definē jēdzienu pašvadīta mācīšanās. Piemēram, M.S. Noulzs (M.S. Knowles) pašvadītu mācīšanos (self-directed learning) definēja, ka tas mācību process, kad indivīdi spēj kontrolēt savu mācīšanos un uzņemties atbildību par to bez citu palīdzības. Spēja izvirzīt un attīstīt savus mācību mērķus, izmantojot efektīvākos mācību resursus, daudzveidīgas mācīšanās stratēģijas un spējīgs novērtēt sasniegtos rezultātus (Knowles, 1975).

Turpretī B. J. Zimermans (B.J. Zimmermam) lieto terminu pašregulēta mācīšanās (self-regulated learning), un to definē - ja skolēns pats spēj izvirzīt mācīšanās mērķus un sekot tiem, nevis tikai reaģēt uz notiekošo mācību procesu un skolotāja instrukcijām, bet pats ir ieinteresēts un aktīvi iesaistās tajā, tad norit pašvadīta mācīšanās (Zimmermama, 2002). Autors norāda, ka pašregulētā mācību procesā skolēns ir spējīgs darbināt un lietot domāšanas, emocionālo procesu un uzvedības regulēšanas rīkus.

Viens no pētījumiem par pašvadītas mācīšanās iedarbību uz citām prasmēm norādīta, ka pašvadītas mācīšanās procesā skolēniem spēj vieglāk pielāgoties mainīgiem apstākļiem, izlemjot, kad, kā un ar kādu saturu un aktivitātēm viņi strādās. Šāda veida elastība liek skolēniem uzraudzīt un pielāgot arī savu uzvedību. Skolēni apzinās savu mācību atbildību sevī, nevis ārēja avota, piemēram, skolotāja, vietā. Pašvadītas mācības dod iespēju skolēniem aktīvāk domāt par mācību saturu un piedalīties skolēnu mācību diskusijā, tādējādi uzlabojot ne tikai savas kognitīvās, bet arī sociālās prasmes (Geng, Law & Niu, 2019). Minētais pētījums norāda uz to, ka neatņemama sastāvdaļa pašvadītam mācību procesam ir ne tikai iegūtās akadēmiskās

zināšanas, bet arī sociāli emocionālo mācīšanās prasmju apgūšana – spēja atpazīt un pārvaldīt savas emocijas, izveidot un saglabāt draudzīgas savstarpējās attiecības, risinot problēmas un pieņemt atbildīgus lēmumus.

Skolēna pašvadītam mācību procesa īpašības ir spēja izvirzīt sev reālus, sasniedzamus mācību mērķus, spēja spriest par savu mācīšanos, plānot mācību procesu, uzņemties iniciatīvu, spēja strādāt un izmantot dažādus mācību resursus, novērtēt mācīšanās rezultātus. Pašvadīts mācību process māca skolēniem būt atbildīgiem par saviem mācību mērķiem, stratēģijām un izvērtēšanu. Ē.Vanags konferences materiālos pašvadītu mācību procesu iedala trīs mācīšanās fāzēs (sk.1.attēlu).

1. attēls. Pašvadītas mācīšanās shematisks attēlojums (Vanags, 2018,11)

Plānošana – šajā fāzē skolēni domā un izvirza savus mācību mērķus, kuri ir reāli sasniedzami. Domā par to kā šo mērķi sasniegs un kādas stratēģijas pielietos mācību mērķa sasniegšanai. Veido mācīšanās plānu.

Uzraudzīšana – šajā fāzē skolēni realizē savu mācību mērķi, balstoties uz izstrādāto mācību plānu. Uzrauga vai ir progress, meklē iespējamās kļūdas, mēģina izlabot tās. Meklē labākos risinājumus mērķa sasniegšanai. Šajā fāzē skolēns var koriģēt un mainīt mācību plānu.

Novērtēšana – šajā fāzē skolēns novērtē savu darbu, cik veiksmīgi ir sasniedzis savu izvirzīto mācību mērķi, vai izvēlētais stratēģijas bija veiksmīgas. Secina kas ir izdevies un kas neizdevies. Pārdomā darbības, ko nākamreiz darītu citādi.

Reflektēšana ir fundamentāla PUN (plānošana, uzraudzīšana, novērtēšana) procesa sastāvdaļa. Spēja ar iztaujāšanas, jautājumu uzdošanas palīdzību plānot, uzraudzīt un novērtēt savu mācīšanos (Vanags, 2018).

Dažādos zinātniskās literatūras avotos pašvadīts mācību process un pašregulēts mācību procesu jēdzieni pārklājas, ir nepieciešams noskaidrot atšķirības starp abiem. Pašvadītu mācību process bieži vien tiek saistīts ar pieaugušo izglītības koncepcijām, kas ietver mācīšanās aktivitātes ārpus ierastās skolas vides. Turpretī pašregulēta mācību procesa jēdziens cēlies no izglītības un kognitīvās psiholoģijas un galvenokārt tiek izmantots skolas vidē. Pašvadīta mācību procesā

skolēns definē mācību uzdevumus un izvirza mācīšanās mērķi, bet pašregulētā mācību procesā skolotājs ir tas kas var definēt mācību uzdevumus un izvirza mācīšanās mērķi. Pašvadīts mācību process ir izvērstāks jēdziens, kas sevī ietver un aptver pašregulētu mācību procesu, kur pašorientētam skolēnam ir pašregulējoša pieeja, turpretim pašregulēta mācīšanās neietver pašorientētu mācīšanos (Saks & Leijen 2014.; Loyens, Magda & Rikers , 2008.).

Pašregulētie mācību procesi ir saistīti ar emociju atpazīšanu un pārvaldību, mācīšanās pieredzes emocionālo, kognitīvo, uzvedības un situācijas aspektu regulēšanas procesu. Pašregulācijas prasme sevī ietverot labu laika plānošanu, prasmi efektīvi izvēlēties problēmu risināšanas paņēmienus un prasmi kontrolēt un apzināties savas emocijas. “Pašregulēta mācīšanās ir prasmju un gribas saplūšana ” (Torrano & Gonzalez -Torres, 2014,22). Kā norādījis B.J. Zimmermani, mācīšanās pašregulācija ietver ne tikai detalizētas prasmes, bet arī prasmes, kas ietver pašapziņu, pašmotivāciju un uzvedības regulāciju, un spēju tās pareizi lietot.

Pašregulēta mācību procesa modeļu pētījumi ir noteikuši četras vispārējus jomas, kurās skolēni var mēģināt pašregulēties:

1. Efektīvu stratēģiju izmantošana izzīņas procesos.
2. Savu domu un jūtu vadīšana, lai sekmētu motivāciju.
3. Uzvedības un saskarsmes regulēšana.
4. Produktīvas darba vides izveidošana (Chunk & Ertmer, 2000).

Kognitīvā joma satur daudzveidīgas kognitīvās stratēģijas, ko izglītojamie spēs pielietot, lai atcerētos, saprastu, pamatotu un risinātu. Lielākā daļa pētījumu šajā domēnā ir vērsta uz mācīšanās stratēģijām, kuras skolēni varēs pielietot, lai izprastu tekstus, iegūtu zināšanas no mācību stundām, veiktu piezīmes un atrisinātu matemātiskas problēmas akadēmiskā kontekstā. Zināšanu par savām zināšanām sauc par metakognitiju. Apjomīgs pētījumu klāsts liecina, ka skolēni spēj uzradīt augstākus akadēmiskos rezultātus, tieši apgūstot kognitīvās un metakognitīvās stratēģijas. Tāpēc metakognitīvās stratēģijas ļauj skolēniem labāk izrast, ka viņi apgūst dažādus priekšmetus un kāds enerģijas, resursu daudzums, un laika plānošana ir nepieciešama, lai sasniegt optimālos rezultātus. Kopumā skolēni ,kuri spēj sevi pašregulēt, prot izmanto daudzveidīgas un dažādas stratēģijas un ir pārliecināti par savām spējām , kas ļauj sasniegt sev nospraustos mācību mērķus.

Pašvadīta mācīšanās ir cieši saistīta ar skolēnu spēju sevi motivēt. “Motivācijas komponents ir saistīts ar subjekta vajadzībām, emocijām, interesēm un citiem rosinātājiem, kas aktivizē un virza skolēna darbību, emocionāli motivējošu mācību rādītājus” (Baltušīte , 2006, 21.). Motivācijai ir būtiska loma mācību aktivitāšu pabeigšanā. Motivācija – savu domu un jūtu vadīšana, savukārt, ietver dažādas stratēģijas, ko skolēns var izmantot, lai censtos kontrolēt un regulēt savu motivāciju un emocijas. Piemēram, lai palielinātu pašapziņu vai pašefektivitāti

var pielietot pašrunāšanu (Torrano & Gonzalez-Torres, 2014). Lietojot atšķirīgas stratēģijas var veicināt negatīvas emocijas, piemēram, trauksmes, kuras var ietekmēt mācību procesu. Volionārā kontrolēšanā nozīmē to, ka skolēni spēj pielietot motivācijas un emociju kontrolēšanas stratēģijas, kā arī tās var būt daļu no daudzveidīgām pašregulētām mācīšanās sistēmām (Randi & Corno, 2000). Pašregulējoši skolēni cenšas kontrolēt savu motivāciju un emocijas, lai veicinātu savu mērķu sasniegšanu. Pašregulēts mācību process ir laikietilpīgs process un dažam labam izglītojamam ļoti komplekss, pat tiek sniegti skaidri formulēti pašregulācijas norādījumi. Tāpēc ir nozīmīgi, lai skolēniem rastos motivācija būt pašregulētam. P. R. Pintricha (P.R. Pintrich) ir izglītības psihologs, kuram ir pētījums par motivācijas lomu pašregulētā mācīšanās procesā, kas norāda uz dažiem svarīgiem vispārinājumiem par motivācijas un pašregulētas mācīšanās saistību. Par paveiktu uzdevumu skolēniem vajadzētu justies Pārliecinātiem un nesavtīgiem. Skolnieki daudz vairāk pielieto daudzveidīgas pašregulācijas stratēģijas, ja jūtas spējīgi veikt mācību uzdevumus. Skolnieki, kuriem ir garlaicīgi vai kuriem mācību uzdevums nešķiet noderīgs vai vērtīgs ir lielākas grūtības sevi pašregulēt, nekā tiem, kuri ar interesi pilda uzdevumus un zina to nozīmīgumu (Pintrich, 1999.).

Trešā joma ir praktiski izmēģinājumi pārvaldīt intensīvu uzvedību, kā arī iekšējos kognitīvos motivējošos redzējumus un emocijas. Tas ir saistīts ar dažādu uzdevumu izpildes uzlabošanu vai pasliktināšanu. Pašregulētas uzvedības svarīgs komponents ir palīdzības meklēšana. Skolnieki, kuri ir pašregulēti, spēj saskaņot savus centienus ar uzdevumiem un mērķiem, un zina, kad ir jāturpina, jālūdz palīdzība un kad jāpārtrauc uzdevums. Saskaņā ar to pašregulēti izglītojamie var censties uzraudzīt un kontrolēt savu vidi. Tomēr, viņi nespēs pietiekami kontrolēt vispārējo klases ietekmju kopumu vai akadēmiskos uzdevumus, kā viņi var kontrolēt savu uztveri, motivāciju un darbības, taču ir daži konteksta aspekti, kurus var kontrolēt. (Pintrich, 2000.; Randi & Corno, 2000.). Piemēram, skolēni, kuri ir pašregulēti cenšas saprast uzdevumu nosacījumus un klasē esošās normas, tādējādi pielāgojot savu mācīšanos, šīm prasībām. Pārfrāzējot, šie skolnieki ir jūtīgi pret kontekstuālajām prasībām un ierobežojumiem, kas rodas, strādājot klasē un cenšoties ar tiem tik galā piemērojoties videi.

Līdzīgi kā pašvadītais mācību process arī pašregulētais mācību process iekļauj mērķu izvirzīšanu, stratēģijas izvēli, uzraudzīšanas procesu, kognitīvo maiņu (ja mērķis netiek sasniegts) efektīvu laika izmantošanu, izvēlēto metožu pašnovērtēšanu un turpmāko metožu piemērošanu.

Latvijas un arī Eiropas izglītības apguves reglamentējošajos dokumentos tiek lietots jēdziens pašvadīta mācīšanās, protams, tajā ietverot arī mācīšanās pašregulācijas procesu. Tā piemēram, Eiropas parlamenta ziņojumā par izglītības modernizēšanu Eiropas Savienībā (2018) uzsvērts, ka izglītojamie jāmudina izmantot pašnovērtēšanas metodes, lai novērtētu savu

progresu, kā arī izglītības iestādes tiek aicinātas nodrošināt, lai atgriezeniskās saites rīki sniegtu ticamu informāciju, izmantojot dažādus rīkus, tostarp skolēnu aptaujas fokuss grupas un ieteikumu kastītes. Latvijā izglītību reglamentējošajos dokumentos pašvadītas mācīšanās prasmes ir ietvertas caurviju prasmēs. Beidzot 3. klasi, Noteikumos par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem (2018) ir uzskaitīti plānotie sasniedzamie rezultāti pašvadītas mācīšanās prasmē:

- Ar skolotāja palīdzību izvirza mācību uzdevumu mērķus un plāno savas darbības soļus, lai to izpildītu.
- Dalās ar savu mācību progresu un iegūtām prasmēm, kas izdodas lieliski, kā arī neveiksmēm un kļūdām.
- Apzinās un izmanto dažādas uzmanības noturēšanas, iegaumēšanas un atcerēšanās stratēģijas.
- Paskaidro kā esošās emocijas ietekmē domāšanu un uzvedību. Emociju paušana ikdienā ir sociāli pieņemama.
- Mācību procesā, ar skolotāja atbalstu, seko iepriekš izvirzītu snieguma kritēriju izpildei un novērtē savu mācību darbu un mācīšanās pieredzi.

Pašvadītas mācīšanās prasmes attīstās pakāpeniski, gadu gaitā. Ir svarīgi pašvadītas mācīšanās metodes pieskaņot katram skolēnu attīstības posmam. Lai izvēlētos pareizākās pašvadītas mācīšanās metodes sākumskolā, vispirms jāizpēta šo skolēnu vecumposma attīstības īpatnības.

1.2. Pašvadītas angļu valodas mācīšanās veicināšanas iespējas sākumskolas trešajā klasē

Pašvadītas mācīšanās veicināšanas rezultāts ir atkarīgs gan no pielietotajām metodēm, gan no apstākļiem kādos tās pielieto, gan no auditorijas, kurā tās pielieto. Katram vecumposmam ir jāpielieto atšķirīgas pašvadītas mācīšanās metodes. Tāpēc šajā apakšnodaļā vispirms tiks izpētītas sākumizglītības posma skolēnu attīstības īpatnības un tikai pēc tam tās angļu valodas mācīšanās pieejas un metodes, kas attīsta pašvadītas angļu valodas apguves prasmes.

1.2.1. Sākumizglītības posma skolēnu attīstības īpatnības

Bērības laiks ir tas laiks, kad bērns uzkrāj savu paša pieredzi un apgūst pieaugušo cilvēku pieredzi. Katram vecumposmam ir savas raksturīgās īpatnības. Sākumskolas izglītības posms ir ļoti svarīgs un atbildīgais periods, no kura pozitīvas norises tālāk ir atkarīgs skolēna:

- intelekta līmenis, garīgās personības spējas;
- vēlme un spēja mācīties;
- pārliecība par saviem spēkiem.

Jebkura personības attīstība jāskata kopveselumā, ņemot vērā fizioloģisko, kognitīvo un psihosociālo attīstību.

Psihologe L.P. Vetoškina (*Ветошкина Л. П.*) raksturojot jaunākā skolas vecumposma skolēnu fizisko un psihofizioloģisko attīstību raksta, ka:

- Līdz 7 gadu vecumam smadzeņu garoza jau ir lielā mērā nobriedusi, lai gan dažas daļas turpina veidoties līdz 12 gadu vecumam. Tas ietekmē to, ka bērniem šajā vecumā ir raksturīga izklaidība, nespēja ilgstoši koncentrēties, uzbudināmība, emocionalitāte.
- bērna ķermenī ir asa endokrīnā nobīde, ko pavada strauja ķermeņa augšana, iekšējo orgānu palielināšanās, veģetatīvā reorganizācija.¹

Pirmsskolas vecumā bērni daudz vairāk kustējās, zināšanas apguva galvenokārt rotaļu darbībā, tāpēc, nonākot skolā, var rasties grūtības ilgstoši nosēdēt skolas solā. Par nepieciešamību pietiekoši daudz kustēties rakstīts arī sporta pedagogijai veltītajā grāmatā, kur teikts, ka: "Jo jaunāks skolnieks, jo ciešāka atkarība starp kustību aktivitāti un bērna garīgo attīstību, turklāt kustību analizators saņem impulsus no skeleta muskulatūras. Tā kā kustību analizators galvas smadzenēs atrodas tuvu redzes, dzirdes un uztveres sajūtu zonām, tad tonusā tas koordinē dažādu zonu darbības smadzenēs"(Biteniece-Bula, Jansone, Pontaga, 2016, 402).

Šī iemesla dēļ jebkura mācību priekšmeta stundā ir ieteicami kaut vai sīkās muskulatūras vingrinājumi. Mācību līdzekļu klāstā jābūt gan vizuāliem un audiāliem, gan kinestētiskiem un taktiliem mācību materiāliem.

Kognitīvajā attīstības sfērā sākumizglītības vecumposmam raksturīga aktīva pasaules izzināšana – zināšanu un prasmju apguve. Par katru atklājumu bērns grib pastāstīt un arī tikt novērtēts. Neizdošanās gadījumā var arī rasties mazvērtības sajūta. Bērnu iesaistīšana dažādās aktivitātēs var palīdzēt novērst šāda veida izjūtas. Kad bērns rīkojas pats, paaugstinās arī viņa pašapziņa, pašcieņa un pārliecība par sevi. Bērna izziņas procesa reorganizācija sākas līdz ar skolas gaitu uzsākšanu. Pirmsskolā dominējošie netīšie izziņas procesi pārkārtojas uz tīšiem

¹Ветошкина, Л. П. (б. г.). Развитие личности в младшем школьном возрасте. Презентация. Pieejams: http://www.kirov.spb.ru/sc/393/psiholog/osobennosti_mlad_shkol_vozrast.pdf

procesiem. R. Baltužīte (2006) raksta, ka sākumskolas beigās visiem skolēniem vajadzētu spēt pašiem kontrolēt savu uzmanību, iegaumēšanu, reproducēšanu. Sākumskolas vecums ir visgrūtākais aktīvās mācīšanās laiks, jo jāapgūst pamatiemaņas, uz kurām balstīsies visa turpmākā izziņas darbība – jāiemācās lasīt, rakstīt, pastāvēt sabiedrībā. Skolas vecumā par vadošo darbību kļūst mācīšanās, kas sekmē zinātņu pamatu apguvi.

Ž. Piažē vecumposmu no 7-11 gadiem ir nosaucis par konkrēto operāciju posmu. Šajā laikā skolēna prāts un intelekts strauji attīstās. Domāšana attīstās no acīmredzamā konkrētā līdz abstrakti loģiskai. Ir svarīgi iemācīt plānot savu rīcību, iemācīt mācīties un loģiski spriest. Tiek attīstīta spēja klasificēt objektus pēc pazīmēm – vairs nevis vienas pazīmes, bet gan pēc dažādām pazīmēm. Ž. Piažē šo prasmi sauc par decentralizāciju – prasmi uztvert lietas no dažādām perspektīvām. Tas veicina abstraktās domāšanas attīstību. Sākumskolas skolēniem ir nepieciešama uzskate, lai spētu saprast lietu būtību – tiek saprasts un prātā paturēts tas, ko var sataustīt, saredzēt, sadzirdēt un izmēģināt, tādējādi pašam nonākot pie secinājumiem. Vēlāk pateicoties abstraktās domāšanas attīstībai, skolēns jau spēs abstrakti izprast lietu norises prātā (Пиаже, Итхельдер, 2003).

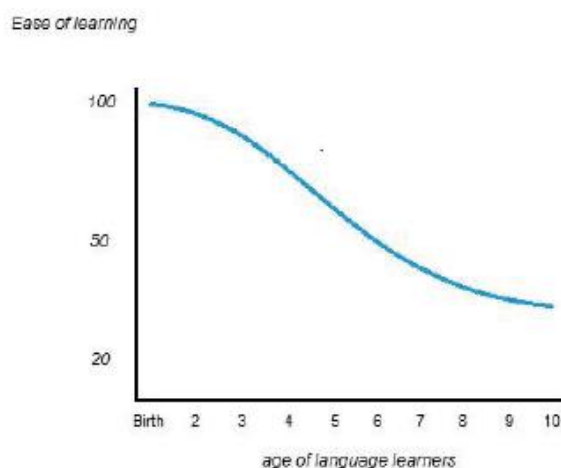
Intelekta attīstību lielā mērā atklāj runa. Jau pirmās klases skolēnu valoda parasti ir smērā attīstīta. Septiņus gadus veca bērna vārdu krājums ir pietiekami bagāts, ar diezgan labu abstrakto jēdzienu īpatsvaru. Zinātnieki ir centušies sistematizēt lasīšanas apguves posmus. Piemēram, A.Gove, P. Cvelich (2011) izveidojuši tabula, kurā atrodamī šo autoru izstrādātie lasītprasmes aptuvenie apguves posmi. Par posmu no dzimšanas līdz pirmajai klasei, autori raksta, ka šajā vecumā bērni paļaujas uz attēlu, atpazīst skaņas un mēdz arī izlikties, ka lasa. Otrais posms ir rakstītā vārdu atkodēšana, izmantojot skaņu un burtu saistību. Trešais posms ir no 1. klases otrā pusgada līdz 3. klasei, kad attīstās lasīšanas plūdums, tiek atpazīti vārdu modeļi.

Var uzskatīt, ka pirmsskolā tiek apgūta tikai alfabētiskā lasītprasme, jo mūsdienās lasītprasmes jēdziena būtība ir paplašinājusies. Tagad lasīšana saistīta ne tikai ar drukātā/rakstītā burta, vārda atpazīšanu un izrunāšanu, bet arī izlasītā pareizu izpratni. Tieši sākumskolā skolēniem māca lasīt patstāvīgi un izprast lasītā jēgu.

Savukārt A.D. Alferovs (*Алферов А.Д.*) aprakstot sākumizglītības posmu, norāda ka šajā periodā noteicošā ir emocionālā uztvere – viss krāsainais, kustīgais, aptaustāmais tiek uztverts labāk. Netiešā uzmanība ir noteicošā, ir maza uzmanības noturība – seko darba tempa palēnināšanās, sāk pieļaut kļūdas. Mehāniskā atmiņa sākumskolas skolēniem parasti ir laba, pakāpeniski pieaug arī vārdiski loģiskās atmiņas apjoms. Domāšana šajā periodā parasti notiek konkrētās kategorijās. Tikai sākot ar 2. klasi skolēni ir spējīgi analizēt, tomēr labāk padodas

analizēt dažādu darbību sekas, nevis noteikt kādi ir dažādu seku cēloņi. Skolēniem iztēle ir ļoti spilgta – bieži patīk fantazēt (Алферов,2001) .

Praksē ir novērots, ka tieši mazi bilingvāli bērni ātrāk apgūst kādu svešvalodu. J. Horvatas (J. Horvath, b.g) rakstā, par svešvalodas apguvi agrā vecumā, minēta V. Džeimsa smadzeņu plastiskuma teorija, kura apgalvo, ka smadzenēm ir mūža spēja reorganizēt neironu ceļus, pamatojoties uz jaunu pieredzi. Smadzeņu spēja mainīties mācīšanās laikā ir tas sauktais neiroplastiskums. Teorija liecina, ka maza bērna smadzenēm ir šūnu uztvere pret valodas apguvi, ko kontrolē bioloģiskais pulkstenis, kas samazina spēju apgūt valodu ar vecumu. Pieņemot, ka bērnu attīstības pirmajos gados ir “kritiskais periods”, kad notiek iespaidums valodas apguvei, bērnu izcilais neiroplastiskums ļauj viņiem pielāgoties jebkurai valodai ar iedzimtas uzvedības palīdzību. Mūsdienās vairums cilvēku piekrīt, ka citu valodu apguve ne tuvu netraucē attīstību, bet gan stimulē izglītojamos visā viņu mācīšanās laikā. Rakstā arī norādīts uz pētījumiem, kas ļauj secināt, ka izpratne un spēja atpazīt simboliskās attiecības starp burtiem un skaņām ir attīstītāka bilingvāliem bērniem, kuri tāpēc ātrāk apgūst lasītprasmi². Līdzīgi uzskati pausti arī rakstā par svešvalodas apguves attīstību bērnībā, norādot, ka bērni mācās dabiski, intuitīvi uztverot svešvalodas skaņas, struktūras, intonācijas modeļus un noteikumus, tāpat kā viņi to darītu savā dzimtajā valodā. Jaunās smadzenes pēc būtības ir elastīgas, unikāli pielāgotas valodas apguvei. Rakstā dota arī svešvalodas apguves viegluma līkne, atkarībā no bērna vecuma (sk. 2. attēlu).

2. attēls. Bērnu svešvalodas apguves līkne (Ghasemi, Hashemi,2011, 875)

Līkne uzrāda, ka ar katru dzīves gadu svešvalodas apguve kļūst arvien grūtāka.

²Horvath, J. (n. d.). Foreign Language Learning. Retrieved from: <https://www.teachearlyyears.com/learning-and-development/view/foreign-language-learning>

Aprakstot sākumizglītības skolēnu psihoemocionālo attīstību A.D. Alferovs norāda uz to, ka zēni šajā periodā gan fiziski, gan psiholoģiski attīstās lēnāk nekā meitenes, tomēr viņiem ir plašāks redzeslauks. Zēniem raksturīgs lielāks kustīgums un izklaidība, nepacietība, neakurātums, tāpēc biežāk mācībās sākotnēji ir mazākas sekmes. Meitenes šajā vecumā ir sociāli atbildīgākas – ir gatavas mutiski demonstrēt sociāli pareizu uzvedību. Autors arī raksta, ka skolotājs gan zēniem, gan meitenēm šajā periodā ir autoritāte. (Алферов,2001) .

Skolēns uzsāk savas skolas gaitas jau sešu, septiņu gadu vecumā, tādēļ skolotāji viņu dzīvē un mācību procesā spēlē lielu lomu, un ir svarīgi izveidot sirsnīgas un uzticības pilnas attiecības starp jauno skolēnu un skolotāju, kuras ir pozitīvas un bērnu vecuma atbilstošas, izraisot izmaiņas visās galvenajās bērnu attīstības jomās (Tankersley, 2016). Skolotājam pēc iespējas biežāk un ar labvēlīgu balsi intonāciju jaunajam skolniekam jāpajautā, jāpaslavē, jāpaskaidro.

Rakstot par skolēnu sociālo mijiedarbību un sociālajām prasmēm, jāpiemin Covid-19 tiešsaistes mācības. Covid-19 pandēmijas laikā planšetes, viedtelefonu, portatīvie datori bija katra sākumskolēna ikdiena. Straujā pāreja uz digitālajām tehnoloģijām bija pārbaudījums īpaši sākumizglītības skolēniem, viņu vecākiem un pedagogiem. Tomēr, neskatoties uz nozīmīgiem pasākumiem, ko skolas veikušas, lai uzlabotu bērnu mācīšanos tiešsaistē, daudzi zinātnieki apgalvo, ka tiešsaistes mācības nesagatavo jaunus skolēnus ar viņu attīstībai nepieciešamajām emocionālajām un sociālajām prasmēm. Ķīnas zinātnieki, apkopojot vecāku iesniegtās atbildes, norādījuši, ka galvenie tiešsaistes mācīšanās trūkumi bija sociālā izolācija un interaktivitātes trūkums (Dong, Cao & Li, 2020). Savukārt citā rakstā norādīts, ka spēcīgas attiecības starp skolēniem ir būtisks sociālās mācīšanās instruments. Pāreja uz tālmācību un hibrīdmācību bērniem ir radījusi zināmas problēmas šo attiecību uzturēšanā, jo trūkst tiešas mijiedarbības, tomēr arī tiešsaistes mācībās to ir iespējams novērst, izmantojot internetā piedāvātās diskusiju platformas, forumus u.c.(Alsubaie, 2022).

Savukārt L. Daniela par datoru ietekmi uz sākumskolas bērniem raksta: “ Doma, ka roka ir saistīta ar smadzenēm, ir pareiza. Bet tikpat labi ir cilvēkam datorā apzināti ar roku kustībām kaut ko darīt, arī tas ir saistīts ar smadzenēm, domāšana notiek un attīstās.” (Daniela,2021,11).

Šī bakalaura darba autore uzskata, ka jebkura mācību priekšmeta mācīšana sākumskolā norisināsies veiksmīgāk, ja mācīšanās metodēs vienlaicīgi apvienos centienus veicināt bērnu akadēmisko, sociālo un emocionālo mācīšanos. Šāda pārlicība apstiprināta arī rakstā par emocionālo mācīšanos, norādot, ka pastāv vispārēja vienprātība, ka skolām ir svarīgi veicināt bērnu sociāli emocionālo attīstību, jo tai ir svarīga loma arī akadēmisko rezultātu ietekmēšanā. Rakstā ir pārlicinoši konceptuāli un empīriski piemēri sociāli emocionālās mācīšanās sasaistei ar uzlabotu attieksmi pret skolu, uzvedību un akadēmisko sniegumu. Rakstā norādīts, ka pēc

būtības skolas ir sociālas vietas, un mācīšanās ir sociāls process. Skolēni nemācās vieni, bet gan sadarbībā ar skolotājiem, vienaudžu sabiedrībā un ar savu ģimeņu atbalstu. Emocijas var atvieglot vai kavēt viņu mācīšanos un galīgos panākumus skolā (Zins, et. al., 2007).

Šī darba vadmotīvs ir pašvadītas mācīšanās prasmes, bet kā noskaidrojās 1.1. apakšnodaļā, tā lielā mērā ir atkarīga no skolēna motivācijas mācīties. Tāpēc šajā apakšnodaļā tiek analizēta arī motivācijas veidošanās sākumskolas vecumposmā. R. Baltušīte (2006) norāda, ka sākumizglītības posmā bērniem ir daudz augstāks mācīšanās motivācijas līmenis nekā vēlākajos skolas gados. Bērniem, iestājoties skolā, ir atšķirīga gatavības pakāpe skolai – sagatavotība jaunajai psiholoģiskajai lomai, atšķirīga motivācija iet skolā, dažāds prasmju un iemaņu, kā arī dotību līmenis. Tāpēc skolotājiem jāveic diferencēta mācību procesa organizācija, lai ar dažādām mācību metodēm veicinātu skolēnu mācību motivācijas nostiprināšanos. Autore izdala sekojošus faktoros, kas pozitīvi ietekmē mācīšanās motivācijas veidošanos:

1. produktīvas rūpes par mācīšanos;
2. patīkamu izjūtu sekmēšana skolēniem;
3. interesantu un skolēniem nozīmīgu piemēri pielietošana;
4. skolēnu sekmju un sasniegumu pieaugums;
5. skolēnu informētība par darba rezultātiem.

A.D. Alferovs raksta, ka sākumizglītības posmā skolēniem nostiprinās plaša izziņas motivācija – interese apgūt jaunas zināšanas. Ievērojami nostiprinās mācību izziņas motīvi – pirmkārt par zināšanu apguves veidiem. Pakāpeniski interesi par faktiem nomaina interese par likumsakarībām. Tāpat turpinās attīstīties pašmācības motīvi – pulciņu apmeklējumi, papildus literatūras lasīšana u.c. (Алферов, 2001).

Arī E. Eriksons (1998) uzskatīja, ka skolotājiem ir ļoti svarīgi uzturēt skolēnos kompetences un zinātkāres motivāciju. Skolēniem ir jāliek pārvarēt grūtības, bet nav jānomāc ar neatrisināmām problēmām, skolēni ir jānudina strādāt, bet nav jābūt pārāk kritiskiem.

Sākot no 7 gadiem, bērns lielāko daļu sava laika pavada skolā un mācīšanās kļūst par viņa attīstības neatņemamu sastāvdaļu. Valsts izglītības un satura centra (turpmāk tekstā VISC) publicētajā rokasgrāmatā, kas tapusi sadarbojoties vairāku valstu zinātniekiem, ir sniegti dažādu autoru mācīšanās procesa skaidrojumi, piemēram:

- Mācīšanās ir jaunu zināšanu, uzvedību, prasmju, vērtību, izvēļu iegūšana vai esošo modificēšana.
- Mācīšanās ir mācīšanās procesa (iegūtas zināšanas vai jau zināmā pilnveidošana) produkts vai rezultāts.

- Mācīšanās ir funkcija, kad apgūtās zināšanas var pārnest un piemērot citām pieredzēm, radot jaunu mācīšanos.
- Mācīšanās ir sociāls process. Sociālais kontakts ar citiem ir šī procesa centrālais elements. Skolēni efektīvi mācās tad, kad ir iesaistīti sociālā aktivitātē, piemēram, sadarbojas, strādājot komandās.
- Aktīva mācīšanās. Kad skolēni var vadīt un uzraudzīt paši savus mācīšanās procesus, atpazīstot un novērtējot, ko viņi saprot un ko – vēl nesaprot. Tādējādi viņi paši var uzraudzīt mācību satura apguvi. Mācīšanās ir aktīvs process, kurā izglītojamie veido jaunas idejas vai jēdzienus, balstoties savām pašreizējām vai iepriekšējām zināšanām (VISC, 2020, 12).

No šiem definējumiem var secināt, ka skolēnu motivēta mācīšanās sākas tad, kad viņi ir apzinājušies veicamā uzdevuma nepieciešamību, un kad viņiem ir radusies interese par šo darbu un vajadzība to pareizi izpildīt. Šajā apakšnodaļā analizētās pētāmā vecumposma attīstības īpatnības, norāda uz to, ka sākumskolas skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes ir arī jāsaista ar sociāli emocionālo mācīšanos. Ņemot vērā sākumskolas skolēnu attīstības īpatnības, skolēniem visvairāk piemērotas ir aktīvās mācību metodes. Īpaši interaktīvā metodika ir vērsta uz plašu skolēnu mijiedarbību ne tikai ar skolotāju, bet arī savā starpā. Grāmatā par interaktīvo mācību sistēmu novērtēšanu norādīts, ka interaktīvās mācību metodes saistītas ar mijiedarbībā esošas skolēnu grupas sacensību garu, kas īpaši izpaužas dažādās spēlēs (Reeves & Hedberg, 2003).

1.2.2. Pašvadītas angļu valodas apguves pieejas un metodes sākumskolā

Svešvalodas apguve ir neatņemama mūsdienu bērnu mācību programmas sastāvdaļa, sākot no 1. klases. Pirmā saskare ar angļu valodu daudziem skolēniem ir uzsākot skolas gaitas, bet citi (īpaši lielajās pilsētās) angļu valodu apguvuši jau pirmskolas izglītības iestādē un viņiem var būt lavas svešvalodas zināšanas. Liela nozīme ir jāpiešķir tam, lai visos sākumskolas skolēnos veidotos pozitīva attieksme pret valodu apguvi. Tas palīdz skolēniem skolēniem saprast, kur angļu valoda būs izmantojama turpmākajā dzīvē un uzsver nepieciešamību pēc svešvalodas zināšanām. Mūsdienās valoda garantē lielākas karjeras izaugsmes iespējas nākotnē.

Eiropas komisijas ziņojumā (2018) teikts, ka: “Aktīvāk un labāk mācoties valodas, varētu stiprināt Eiropas dimensiju mācībās. Tādējādi varētu sekmēt to, ka veidojas Eiropas identitāte visā savā daudzveidībā – tā papildinātu vietējo, reģionālo un nacionālo identitāti un tradīcijas, – un veicināt, labāku Savienības un tās dalībvalstu izpratni.” Tāpat ziņojumā norādīts uz svešvalodas apguves jaunajām metodēm: “Ir jāpēta jauni mācīšanās veidi, kas būtu piemēroti

sabiedrībai, kura kļūst arvien mobilāka un digitālāka. Labāku valodu kompetenču iegūšanas rezultātā Savienībā varētu pieaugt mobilitāte un sadarbība. Jo īpaši digitālās tendences dod iespēju arvien vairāk un vairāk valodu mācīties un praktizēt ārpus skolas un mācību programmām”(Padomes ieteikums par...,2018). Lai pēc iespējas labāk iepazīstinātu un mācītu skolēniem svešvalodu ir jāatrod vislabākās valodas apgūšanas metodes. Tādēļ jāaplūko kaut vai daži svešvalodas mācīšanas metožu veidi.

A.Šalme precizē valodas apguves pieeju un metožu definējumu: “Izvēlētā lingvodidaktiskā pieeja nosaka valodas apguves procesu kopumā un atklāj veidu, kā noteiktu mērķu sasniegšanai mācīt un mācīties valodu. Savukārt metode ir sistematizētu ideju, paņēmieni, darbību un līdzekļu kopums, kurus izmanto noteiktu valodas prasmju apguvei.”(Šalme,2011,80). Minētā autore svešvalodu apgūvē uzskaita vairākas valodas apguves pieejas, bet šajā bakalaura darbā tiks raksturotas tikai strukturālā pieeja, komunikatīvā pieeja un integrētā pieeja.

Svešvalodu apgūvē strukturālās pieejas ietvaros vēsturiski plašāk aprakstīta gramatiskā tulkošanas metode, naturālā un tiešā metode. Kā pirmā mācību metodi tiks skatīta gramatiskās tulkošanas metode, kuru izmantoja līdz 19. gadsimta beigām. Šī metode ir vēsturiski vecākā, un mācību process tika vērsts uz formālu pieeju valodas sistēmas apguvei, kas ietver gramatikas likumu iegaumēšanu no galvas, vārdu mehānisku “iekalšanu”, tekstu lasīšanu, tulkošanu un analīzi. Tādējādi skolēnu radošais potenciāls bija ļoti ierobežots (Laiveniece, 2018). Tomēr šī bakalaura darba autore praksē novērojusi, ka tekstu tulkošana ir vēsturiski ilgtspējīga un to joprojām pielieto.

Nākošā metode, kas arī savu popularitāti ieguva deviņpadsmitā gadsimta otrajā pusē bija Naturālā un tiešā metode, kas gan neieguva popularitāti Latvijā, bet Francijā un Vācijā ieguva lielu pieprasījumu, sakarā ar strauji augošo rūpniecību un attīstību, kā arī ceļošanas iespējām pasaulē. Naturālā un tiešā metode “tika mācīta tieši bez tulkojuma un gramatikas izskaidrojumiem, izmantojot uztveramas savstarpēji saistītas teikuma sērijas. Tos vislabāk var iegaumēt klausoties, tāpēc mācību procesā tika attīstītas runas un klausīšanās prasmes” (Šalme, 2011,90-91).

Bakalaura darba autore novērojusi, ka svešvalodu cilvēki arī apgūst, skatoties netulkotas filmas, multfilmās, komiksus, kuros saprotot kaut vai nedaudz vārdu tomēr no kopējā konteksta, ar vizuālo attēlu starpniecību, var sekot līdz notikumu gaitai.

Atšķirībā no iepriekš aprakstītās valodas apguves pieejas, komunikatīvā pieejā svarīgāka par gramatiski pareizo valodas formu ir izteikuma saprotamība un tādas valodas apguves vides nodrošināšana, kurā skolēns jau no mācību pirmsākuma ir aktīvs valodas lietotājs un to apgūst reālās runas situācijās, saziņā izmantojot dažādas valodas funkcijas. Šī

svešvalodas apgūšanas pieeja bija ļoti populāra Latvijā 70. un 80. gados. Apskatot šo pieeju, tika izsecināts, ka šīs metodes mācību procesā tiek izmantoti dažādi paņēmieni, piemēram, dialogi un sarunas, vingrinājumi un mācīšanās rotaļu veidā, tādējādi veicinot vieglāku un saprotamāku svešvalodu apguvi. Viens no Komunikatīvās pieejas principiem ir situativitātes princips, kad tiek radītas situācijas, kas ir nozīmīgas skolēniem tādā veidā veicinot iespēju lietot valodu. Šajā pieejā tiek īstenoti individualizācijas principi, kurā skolnieki pielieto savu saskarsmes pieredzi un personiskās īpašības runas situācijā. A. Šalme piemin, ka komunikācijas pieejas ieviešanas gaitā daudzi darba modeļi mācību grupās. Īpaša nozīme tiek piešķirta mācībām sadarbojoties, kas nodrošina valodu apguvēju aktīvu sadarbošanos un dalītu atbildību konkrētu uzdevumu veikšanā (Šalme, 2011). Šī pieeja svešvalodu mācīšanai joprojām ir galvenā mācību metode daudziem svešvalodu skolotājiem. Arī šī bakalaura darba empīriskā pētījuma izmēģinājuma darbībā šī pieeja tiks izmantota.

Taču kā jau šīs apakšnodaļas sākumā tika minēts, Eiropas komisijas ziņojumos, mūsdienās liela uzmanība tiek pievērsta svešvalodas mācīšanās izmaiņām, kas paredz skolēnu neatkarīgu radošo iniciatīvu valodu apguvē, lai viņi kļūtu par konkurētspējīgiem un mobiliem speciālistiem. Tādēļ aplūkosim nākošo svešvalodas mācību pieeju, kas mūsdienās iegūst lielu popularitāti visā pasaulē, un arī Latvijā jaunajā svešvalodas mācību standartā šī pieeja tiek pieminēta.

Arvien izplatītāk skolās tiek pielietota svešvalodu apguves pieeju – satura un valodas integrētu mācīšanos. Šī pieeja valodu apguvei bieži tiek apzīmēta, izmantojot saīsinājumu CLIL (*Content and language Integrated Learning*). Deivids Marš (David Marsh) ir šīs pieejas aizsācējs. Šajā pieejā liekts uzsvars uz to, ka gan valodu, gan saturu vienlaikus akcentē. Tomēr CLIL bieži tiek izmantots kā visaptverošs nosaukums apstākļos, kad vismaz kāda daļa mācību priekšmeta tiek pasniegta svešvalodā. Latvijā CLIL pieeja sākotnēji tika izstrādāta bilingvālās izglītības kontekstā. CLIL var izmantot, lai strādātu ar visa vecuma izglītojamiem, sākot no iesācēja līmeņa līdz koledžai un ne tikai. Zinātniskajā literatūrā ir atrodamas daudzas publikācijas, kas ir saistītas ar šo integrēto mācību pieeju. Piemēram, kādā no 2021. gadā izdotajiem rakstu krājumiem tiek norādīta CLIL saistība ar Eiropas padomes valodas apguves priekšlikumiem, tiek arī aprakstīti lingvistiskie un kognitīvie pētījumi, ko veicinājusi CLIL prakse. Šīs grāmatas kādā no rakstiem tiek arī analizēti tiešsaistes spēļu un multivides piemēri, kas atbilst CLIL klases videi (Graziano, Turchetta, Benedetti & Cinganott, 2021).

CLIL mācību procesā valoda kļūst nevis vienkārši par mācību objektu, bet gan paliek par līdzekli. Tas viss notiek ar pastiprinātu spēļu, dziesmu, radošo projektu, iestudējumu un interaktīvo tehnoloģiju palīdzību. Piemēram angļu valodu var apgūt, izmantojot drāmas elementus, var iesaistīt angļu valodas apguvē arī vizuālās mākslas, mūzikas vai citas mācību

stundas. Šī bakalaura darba autore uzskata, ka sākumskola ir ideāls laika posms angļu valodas apguvei ar CLIL metodi, jo klases audzinātāja bieži ir tas skolotājs, kas vienlaicīgi māca vairākus mācību priekšmetus – tātad ir iespējams pielietot integrēto mācību metodi.

Valodas jomā jaunajā mācību standartā ir iestrādāti vienādi skolēnu sasniedzamie rezultāti, kas attiecas gan uz svešvalodu, gan dzimto valodu, tie ir sadalīti trīs mācību satura vienībās – saziņas kontekstā, teksts un tekstveide un valodas struktūra. Tāpēc valodas apguves jomā visas apgūstamās valodas – latviešu mazākumtautības valodas un svešvalodas, vieno lielā ideja, kas atspoguļo svarīgākos likumus valodu apgūvē un tās lietošanā, uzsverot valodu savstarpējo saistību un palīdz skolēniem iegūt skaidrāku priekšstatu par to, ko viņi mācās un ir ieguvuši zināšanas un prasmes, kas noderēs pēc skolas beigšanas. Valodas priekšmetos skolēni apgūst visas valodu prasmes (lasīt, rakstīt, runāt, klausīties), lai izprastu valodas lomu komunikācijā, apgūtu valodas uzbūvi, saprastu tekstus un tekstveidi. Izglītojamie attīsta valodu un domāšanu (lasot, klausoties, vērojot, analizējot informāciju, trenējot uztveri un veidojot attieksmi), radošumu un verbālo izteiksmi, spēju veidot tekstu un digitālās prasmes. Redzot apgūstamo valodu līdzības un atšķirības, skolēnos veiksmīgi attīstās visas apgūstamās prasmes. Mūsu valsts angļu valodas mācību priekšmeta paraugā (MPP) pie 3. klases sasniedzamajiem rezultātiem pie šīm trim vienībām minēts sekojošais:

- Saziņas kontekstā apguves mērķis – sarunāties, lai noskaidrotu nezināmo vai nesaprasto angļu valodas vidē.
- Teksts un tekstveide apguves mērķis – izpētīt dažādus mācību materiālus – grāmatas, vārdnīcas, darba lapas, lai patstāvīgi izpildītu uzdevumus angļu valodā.
- Valodas struktūras apguves mērķis – salīdzināt dažādu vārdu veidu lietojumu dzimtajā un angļu valodā (Skola2030, 2021, 34-38).

Piemēram, iepriekš minētajā paraugprogrammā pie sasniedzamajiem rezultātiem tekstā un tekstveidē minēts, ka skolēns meklē nepieciešamo informāciju, iegūst jaunas zināšanas dažādos avotos, tai skaitā meklējot jaunus vārdus un to nozīmi bilžu vai digitālajā vārdnīcā. Savukārt pie saziņas mutvārdos rakstīts: "Attīsta ieradumu patstāvīgi mācīties, izmantojot Eiropas valodas portfeli, lai sekotu līdzi savam progresam angļu valodas apgūvē" (Skola2030,2021,34).

Latviešu valodā tulkotajā Eiropas valodas portfelī (tas jāveido pašiem skolēniem), kas domāts 7-12 gadu veciem skolēniem, ir trīs daļas – mana valodu pase, mana valodu biogrāfija un dosjē. Ir arī norādīts, ka ar to jāstrādā vairākas reizes gadā, to papildinot ar saviem darbiņiem. Pirmajā sadaļā dota kritēriju tabula, kuru aizpilda pats skolēns, novērtējot savas

valodas prasmes, norādot uz no A1 līdz B2 līmenim.³ Analizējot šajā portfelī ietvertos apguves līmeņus, darba autore secina, ka 3. klases skolniekam visreālāk ir iegūt A1 vai A2 līmeni – tas arī atbilst Eiropas Kopīgajām pamatnostādņēm valodu apguvē.

Diplomdarbā “Eiropas valodu portfelis skolēnu mācību prasmju attīstīšanai angļu valodas stundās vidusskolā” tika uzrakstīts, lai noskaidrotu, kā Eiropas valodu portfelis var tikt izmantots tādu skolēnu mācību prasmju pilnveidošanai kā pašnovērtējums, vadība un pašmotivācija.

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem, diplomdarba autore secina, ka Eiropas valodu portfelis var tik izmantots skolēnu mācību prasmju attīstīšanai. Aptaujātie skolotāji un skolēni uzskata, ka Eiropas valodu portfelis ir noderīgs un interesants instruments pašnovērtējuma, pašvadības un pašmotivācijas prasmju attīstīšanai. Angļu valodas apguvē īpaši akcentējamas kritiskās domāšanas, pašvadītas mācīšanās, kā arī sadarbības un digitālās pratības caurviju prasmes. Mācību priekšmeta programmas saturā ir iekļauta:

- attīstīt kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas prasmes, skolēniem analizējot un izvērtējot dažādu veidu informāciju un situācijas, un sniedzot vienkāršus vai sarežģītus risinājumus ;
- attīstīt jaunrades spējas, nodrošinot skolēniem iespējas izpausties gan veidot nestandarta tekstus, gan radot dažādas idejas par tēmu, kas saistītas ar valodas jaunradi;
- attīstīt pašvadītu mācīšanos un regulāri aicinot skolēnus lietot Eiropas valodu portfeli, lai izsekotu savai valodas prasmju attīstībai, plānojot un pārdomājot valodas apguves procesus, piemēram, apsverot jaunu vārdu iegaumēšanas metodes, izveidotu atgādnis vai citus grafiskus, vizuālus līdzekļus individuālām valodas apguves tēmām; attīstīt sadarbības prasmes, piedāvājot tēmas un uzdevumus, kas mudina skolēnus domāt, ka komunikācija ir veiksmīgas sadarbības pamats;
- attīstīt digitālo pratību, tostarp tekstu, vārdnīcu un citu resursu izmantošanu digitālajā vidē un digitālos rīkus, veidojot multimodālu tekstu (Skola2030,2021,11).

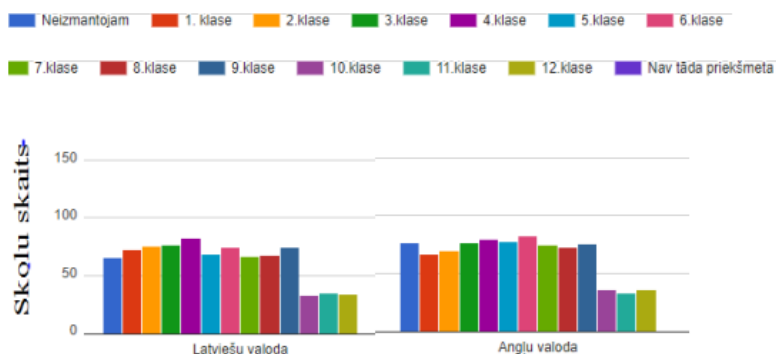
Angļu valodas apgūšanai ir jābūt vērstai uz to, ka skolēns apgūstot zināšanas, pielieto tās reālās dzīves situācijās, tad šāda mācīšanās skolēnu acīs kļūst jēgpilna. Tātad pašvadīta mācīšanās ir gan mērķis, gan arī mācīšanās līdzeklis. Pilnveidojoties skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmēm, pieaug arī skolēnu interese par mācīšanās procesu, tātad pieaug motivācija apgūt zināšanas. Skolotājam nesniedzot mācību saturu gatavā veidā, bet gan rosinot skolēniem pašiem

³ Eiropas valodas portfelis skolēniem no 7- 12 gadiem (b.g.). Pieejams : https://valoda.lv/wp-content/uploads/docs/Projekti/LV_mat_valodu_portf_LV.pdf

izzināt to, tiek veicināt mācību plānošana. Savukārt reflektējot par savas svešvalodas attīstības gaitu, skolēnus būtu jārosina veidot savu zināšanu novērtēšanas portfeli, līdzīgu EVP.

Rumānijas autores rakstā tiek vērsta uzmanība gan uz pašvadītas mācīšanās ieguvumiem, gan riskiem. Izmantojot uz skolēnu vērstu pieeju, skolotāji lekciju vietā ļauj pašiem audzēkņiem atklāt savu nozīmīgumu, ļaujot izvēlēties mācību metodes, arī mājas darbus, sadarbības vai novērtēšanas partneri. Tomēr skolotājam ir arī jāievēro, ka katram skolēnam var būt savs mācīšanās stils, kurš skolotājam ir arī jāpalīdz izkopt (Lazar, 2013).

Šajā apakšnodalā jau tika citēts Eiropas Parlamenta ieteikums svešvalodu apguvē plaši iesaistīt digitālās tehnoloģijas. Latvijas skolās beidzamajos gados tiešām ir pilnveidoti mācību kabineti, aprīkojot tos ar interaktīvajām tāfelēm, kas ir viens no priekšnoteikumiem, lai efektīvi realizētu pašvadītu angļu valodas mācīšanos. Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) veiktajā pētījumā par mācību tehniskajiem līdzekļiem 2018. gadā piedalījās 228 Latvijas skolas. Šajā pētījumā tika uzdoti jautājumi gan par informācijas tehnoloģiju līdzekļu skaitu, gan to pielietošanas veidu. Aptaujas rezultāti uzrādīja, ka tikai nepilniem 3% skolu nav interaktīvo tāfeļu. Aptauja atklāja, ka angļu valodas stundās trešajā klasē datorus izmanto retāk nekā 1. klasē. Angļu valodas apgūšanai sākumskolā interaktīvās tāfeles tiek izmantotas apmēram tik pat bieži kā latviešu valodas stundās (sk. 3. attēlu).

3. attēls. Interaktīvo tāfeļu izmantojošo skolu skaits valodu apguvē, atkarībā no klases (IZM, 2018, 82)

3. attēlā redzams, ka gan latviešu valodas apguvē, gan angļu valodas apguvē interaktīvās tāfeles sākumskolā tiek izmantotas tik pat bieži kā vecākajās klasēs pamatskolā.

Šajā apakšnodalā jau tika apskatītas vairākas angļu valodas apgūšanas metodes. Papildinot tās, šī darba autore norāda arī uz dažādu citu metožu pielietošanas piemēriem, kas atrodami interneta vidē. Piemēram, angļu valodas tiešsaistes pašmācībasursos bērniem no 3 līdz 12 gadu vecumam valodas nodarbības ir dinamiskas un bagātas ar īpaši veidotām spēlēm, krāsojamiem, zīmēšanas un rakstīšanas uzdevumiem, kā arī video un dziesmām. Šajās tiešsaistes nodarbībās bērniem veidojas emocionāla saikne ar video galveno varoni un skolotāju

– Stīvu, kurš sarunājas ar bērniem tā, it kā atrastos vienā klasē, aicinot atkārtot vārdus un piedalīties kustībās, kā arī jautājot bērniem jautājumus un tos slavējot. Tas palīdz bērniem iesaistīties pieredzē balstītā mācību procesā, kā arī iedarbina emocionālo atmiņu.⁴

Ir arī atrodami uz skolotāju pieredzi balstīti raksti, kuros skolotāji dalās savā pieredzē par angļu valodas apguves efektivitāti, izmantojot drāmas elementus – sākumskolas skolēni tiek iesaistīti nelielas lugas uzvedumā vai debatēs par kādu šajā vecumposmā aktuālu jautājumu. Minētās angļu valodas apguves metodes, pirmkārt, tiek balstītas uz sākumskolēnu pozitīvo emociju pastiprināšanu, kas labvēlīgi ietekmē arī kognitīvos procesus. Otrkārt, šīs metodes ir pašvadītas mācīšanās metodes, kas ne tikai ļauj veiksmīgi apgūt svešvalodu, bet arī ļauj celt sākumskolas skolēnu pašvērtību.

Analizējot zinātnisko literatūru pētāmā temata kontekstā, tiek iegūtas vērtīgas atziņas par to, ka:

- Pašvadīts mācību process ir nesaraujami saistīts ar skolēna pašregulācijas procesu, kurā tiek regulētas domas un jūtas, saskarsme, darba vide, laika plānojums u.c.
- Pašvadītas mācīšanās fāzes jeb posmi ir plānošana, uzraudzīšana, vērtēšana. Šīs fāzes ir saistītas ar nepārtrauktu refleksijas procesu, kura laikā ar iztaujāšanas, jautājumu uzdošanas palīdzību skolēns plāno, kā efektīvāk veikt plānošanu, uzraudzīšanu un vērtēšanu.
- Pašvadīta mācīšanās ir gan mērķis, gan arī mācīšanās līdzeklis – pilnveidojoties skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmēm, pieaug arī skolēnu interese par mācīšanās procesu, tādā pieaug motivācija apgūt zināšanas.
- Ņemot vērā pētāmā skolēnu vecumposma attīstības īpatnības, jāievēro, ka sākumskolas skolēnu pašvadīta mācīšanās ir jāsaista kaut vai ar nelielām kustībām, pēc iespējas krāsaināku vizualizāciju, arī kinestētiskiem mācību līdzekļiem un sociāli emocionālo mācīšanos, lai pieaugtu skolēnu motivācija mācīties. Vispiemērotākās ir interaktīvās mācību metodes.
- Angļu valodas apguves programmā vērsta uzmanība uz svešvalodas mācīšanās saistību ar Eiropas kopīgajām pamatnostādņēm valodu apguvē un tajās paustajiem valodu apguves principiem, kur Eiropas valodas portfeli ir norādes uz skolēnu regulāru savu mācīšanās rezultātu izvērtēšanu.
- Katrai no analizētajām angļu valodas apguves pieejām un metodēm ir savi plusi un mīnusi, bet tām visām var būt sava vieta un pielietojums pašvadītas mācīšanās procesā.

⁴Angļu valoda ar WOW(b. g). Pieejams: <https://tulkot.lv/en/language-school/english-for-kids/>

2. Empīriskais pētījums par 3. klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju veicināšanu angļu valodas stundās

Empīriskais pētījums tiek veikts, lai realizētu darba sākumā izvirzīto mērķi un pārbaudītu izvirzīto hipotēzi. Šī pētījuma objekts ir pašvadīts mācīšanās process sākumskolā. Jēdziens – pētīšana, tiek skaidrots kā mērķtiecīgs process, kura laikā novēro, izzina, sistematizē, skaidro savāktos faktus un ziņas par pētāmo objektu, lai varētu iegūt jaunas zināšanas un pārbaudītu teorētiski iegūtos secinājumus (Skujiņa, u.c., 2000, 128).

2.1. Izvēlēto pētījumu metožu un pētījuma bāzes apraksts

Šajā apakšnodaļā tiek raksturotas pētījuma zinātniskās kategorijas, īpaši, precīzāk skaidrojot izvēlētās pētījuma metodes un raksturojot pētījuma bāzi.

Pētījuma hipotēze – pašvadīta mācīšanās tiek sekmēta, ja skolotajās regulāri ļauj skolēniem uzraudzīt savu mācīšanos un veikt pašizvērtēšanu.

Teorētiskajā pētījumā jau tika atrastas norādes uz savu prasmju vērtēšanas regularitāti saistībā ar Eiropas valodas portfeli. Empīriskajā pētījumā praktiski tiks pārbaudīta regularitātes loma pašvadītas mācīšanās attīstīšanā.

Empīriskā pētījuma mērķis: Praktiski izzināt dažādu pašvadītas mācīšanās metožu efektivitāti angļu valodas apguvei sākumskolas 3. klasē.

Empīriskā pētījuma uzdevumi:

Pašvadītas mācīšanās vērtēšanas kritēriju izstrāde un skolēnu sākotnējās pašvadītas mācīšanās apguves līmeņu novērtēšana.

- Izvēlēties 3.klases skolēniem piemērotas pašvadītas mācīšanās metodes un izstrādāt uzdevumus pašvadītai angļu valodas apguvei.
- Ikdienā veikt pedagoģisko novērojumu, lai izdarītu secinājumus par skolēnu iesaisti uzdevumu izpildē.
- Pēc pedagoģiskās izmēģinājuma darbības, atkārtoti novērtēt skolēnu pašvadītas mācīšanās attīstības līmeni.

- Veikt rezultātu analīzi un izdarīt secinājumus par izvēlēto angļu valodas pašvadītas mācīšanās metožu izmantošanas efektivitāti.

Empīriskā pētījuma metodes:

- Pedagoģiskais novērojums.
- Pedagoģiskais eksperiments - pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.
- Iegūto empīrisko datu apstrāde un interpretācija.

Pētījumos, arī pedagoģiskajos, bieži tiek izmantotas jauktās pētīšanas metodes, gan kvalitatīvās, gan kvantitatīvās. Kvantitatīvajā pētījumā rezultāti ir salīdzināmi, jo ir izteikti ar skaitļiem un mērījumiem, bet kvalitatīvajā pētījumā rezultāti ir aprakstoši un izteikti ar vārdiem, raksturojot galvenās vadlīnijas un iezīmes.

Ņemot vērā empīriskajā pētījumā veicamos uzdevumus, bakalaura darba autore pētījuma veikšanai izmanto jauktās pētīšanas metodes. Kvalitatīvo pētījuma metodi izmantoja, novērojot un vārdiski aprakstot, skolēnu emocijas, iesaistes aktivitātes, veiksmes un kļūdas, apgūstot pašvadītas mācīšanās atsevišķos posmus. Tāpat pedagoģiskais novērojums tika izmantots, lai atbildētu uz pētījumā izvirzīto hipotēzi, par regularitātes ietekmi uz pašvadītas mācīšanās prasmju sekmēšanu.

Savukārt, lai novērtētu pedagoģiskajā izmēģinājuma darbībā pielietotās mācību metodes, ir nepieciešami salīdzināmi skaitliskie dati. Tāpēc pedagoģiskais eksperiments tiek saistīts arī ar kvantitatīvo pētījuma metodi – tiek izstrādāti pašvadītas mācīšanās prasmju apguves līmeņa kritēriji, tiem piesaistot noteiktas skaitliskās vērtības. Katra skolēna pašvadītas mācīšanās prasmju līmenis tiek novērtēts, kombinējot pedagoģiskos novērojumus ar pedagoģiskajā izmēģinājuma darbībā piedāvāto uzdevumu izpildes kvantitatīvajiem rādītājiem, piemēram, apgūto svešvārdu skaitu, iegūto punktu skaitu interaktīvajā testā u.c. Iegūtie skaitliskie dati tika apstrādāti izmantojot statistikas metodes un atspoguļoti, izmantojot grafisko programmu Word MS Excel.

Pētījuma bāze: X vidusskolas desmit 3. klases skolēni.

Skola atrodas Valmieras novada mazpilsētā. Šajā mācību gadā skolā mācās 252 skolēni. Šajā skolā izglītojamo skaits pēdējo gadu laikā ir samazinājies, piemēram, 2017. gadā skolā mācījās 275 skolēni. Šī iemesla pēc skola realizē arī specifiskas izglītības programmas, lai papildinātu sarūkošo skolēnu skaitu. Skolā tiek īstenotas 7 izglītības programmas:

1. Pamatizglītības pirmā posma (1.- 6. klase) programma;
2. Pamatizglītības programma;
3. Speciālās pamatizglītības programma izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem (56.kods);
4. Speciālās pamatizglītības programma izglītojamiem ar garīgas attīstības traucējumiem;

5. Speciālās pamatizglītības programma izglītojamiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem un vairākiem smagiem attīstības traucējumiem;
6. Vispārējās vidējās izglītības vispārizglītojošā virziena programma;
7. Vispārējās vidējās izglītības matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziena programma.

Tas, ka skolā tiek realizētas arī speciālās izglītības programmas, atstāj iespaidu arī uz pētījumā iesaistītās bāzes aprakstu. Pirmkārt jau, skola ir ļoti labi nodrošināta ar informācijas tehnoloģijas ierīcēm. 3. klasē ir interaktīvā tāfele. Skolā ir iepirkti gan portatīvie datori, gan planšetes, tātad pie nepieciešamības vai, precīzāk, skolotājas laicīga pieprasījuma, katrs skolēns klasē var arī individuāli strādāt ar portatīvo datoru. Skolā ir moderna datorklase, kuras noslogojums atļauj arī sākumskolas skolēniem atsevišķas stundas tajā novadīt.

3.klasē ir klusi, labi bērni, viņu sekmes visos mācību priekšmetos ir samērā labas. Angļu valodas mācību priekšmetā tomēr novērojamas vislielākās atšķirības sekmēs. Dažas meitenes jau pirmsskolā sāka mācīties angļu valodu, bet klasē ir arī bērni, kuri pat pirmsskolu nav apmeklējuši. Tāpēc klasē ir skolēni, kuri prot jau angļu valodu un ir tādi, kuri neprot. Bērni ir darboties gribuši. Fakts, ka 1. klases otrais pusgads tika pavadīts attālināto mācību veidā, arī vēl, manuprāt, ir palielinājis plaisu starp šīs klases dažādu skolēnu angļu valodas prasmēm.

Lai labāk varētu izsekot nākošajās apakšnodaļās aprakstītajiem pedagoģiskās izmēģinājuma darbības rezultātiem, tiek sniegts pētījumā iesaistīto skolēnu attīstības īpatnību apraksts. Lai ievērotu personas datu aizsardzības principu, skolēnu vārdi ir mainīti.

1. Miriama – klusa, taču iesaistās mācību procesā, jo jūtas pārliecināta par savām zināšanām angļu valodā. Brīvi var komunicēt, ir liels vārdu krājums, tiek veiksmīgi pati galā ar uzdevumu izpildi, bez skolotājas palīdzības, brīvi lasa angļu valodā.
2. Agija – aktīva, nebaidās izteikt savu viedokli, pārliecināta par savām spējām, iesaistās stundas darbā, prot kontrolēt savu uzvedību. Pati spēj pildīt uzdevumus, bez skolotājas palīdzības un ar interesi to dara.
3. Liāna Līva – klusa, ne vienmēr vēlas iesaistīties stundas darbā. Grūtības sagādā izrunāt vārdus, mazs vārdu krājums, bet spēj strādāt pēc skolotājas norādījumiem. Ne vienmēr spēj izprast uzdevumus.
4. Anna – komunikabla, spēj sevi kontrolēt, iesaistās tajos uzdevumos ar interesi, kurus izprot. Patīk strādāt grupiņās, nebaidās kļūdīties. Prot izlasīt vienkāršus teikumus, bet ne vienmēr saprot izlasīto. Prot pateikt vienkāršas frāzes angļu valodā.
5. Ēriks – viņam ir grūti noturēt uzmanību visu stundu, viegli var izsist no ritma, pavelkas citiem līdzī. Stundās labprāt iesaistās uzdevumu izpildē, prot paveikt uzdevumus pēc skolotājas norādījumiem.

6. Lauris – sapņains, filozofisks, mēģina katram uzdevumam saskatīt nozīmīgumu, iesaistās diskusijās, pārliecināts par savu valodas lietojumu, stundās runā angļiski, patstāvīgi var darboties, taču temps ir ļoti lēns. Dažkārt paliek pārlietu emocionāls.

7. Viktorija – nosvērta, klusa, nemīl iesaistīties sarunās, taču spēj sadarboties. Prot strādāt pēc skolotājas norādījumiem, taču nav pārliecināta par savām spējām.

8. Adrians – skolēns brīžiem ir sapņains, pat flegmatisks, taču prot sekot līdz uzdevumu izpildei, diezgan pārliecināts, iesaistās stundā veicamajos uzdevumos.

9. Dāvis – skolēns, kurš mācās pēc speciālās izglītības programmas izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem. Viņam ir grūti koncentrēties, bieži nodarbojas ar citām lietām, ne vienmēr spēj savākties. Zems valodas līmenis, bet prot strādāt pēc skolotājas norādījumiem, ja tiek tulkoti uzdevuma nosacījumi latviešu valodā.

10. Felicita Anna – radoša, aktīvi iesaistās stundās, mazliet izklaidīga. Labs angļu valodas līmenis.

Tātad pētāmajā klasē ir 6 meitenes un 4 zēni no kuriem vienam ir mācīšanās grūtības. Šīs klases skolēnu gan fiziskā, gan psihoemocionālā attīstība atbilst 1.2. apakšpunktā aprakstītajām vecumposma īpatnībām- skolēni ilgstoši nevar veikt vienmuļu, mazkustīgu darbību, ir pietiekoši augsta motivācija kaut ko izzināt. Skolēniem patīk sadarboties, sacensties un gūt atzinību. Viss krāsainais, kustīgais, aptaustāmais tiek uztverts labāk. Pētāmās klases priekšrocība ir mazais skolēnu skaits, jo ir iespēja katrā angļu valodas mācību stundā katram bērnam kaut nedaudz skaļi izrunāt vārdus angļu valodā, un tad skolotāja var savlaicīgi korigēt izrunu.

2.2. Pedagoģiskās izmēģinājuma darbības atspoguļojums

Teorētiskajā pētījumā tika noskaidrots, ka pašvadīto mācīšanās procesu iedala trīs mācīšanās fāzēs – plānošana, uzraudzīšana un novērtēšana. Arī reflektēšana ir šī procesa sastāvdaļa, kura notiek visās pašvadītās mācīšanās fāzēs. Ņemot vērā teorētiskajā pētījumā gūtās atziņas, bakalaura darba autore izstrādāja 3. klases skolnieku attīstības pakāpei piemērotus pašvadītās mācīšanās prasmju kritērijus un šo prasmju apguves līmeņus. Pašvadītās mācīšanās apguves līmeņi, atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem atspoguļoti 1. tabulā.

1. tabula. 3. klases skolēnu pašvadītās angļu valodas mācīšanās prasmju vērtēšanas kritēriji un apguves līmeņi

Pašvadītas mācīšanās kritērijs				
<i>Uzdevumu veikšanas plānošana</i>	Zina uzdevumu, nav skaidrs kā to veikt	Apsver vairākas iespējas kā veikt uzdevumu, uzdod jautājumus	Uzdevuma veikšanas stratēģija ir skaidra	Ir pārliecināts par uzdevuma veikšanas stratēģiju, palīdz klasesbiedriem
<i>Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus</i>	Ar skolotājas palīdzību izvēlas vārdu krājuma apguves veidu un tulkošanas rīku	Ar skolotājas palīdzību izvēlas vārdu krājuma apguves veidu, bet patstāvīgi sameklē tulkojumu	Spēj izvēlēties sev atbilstošāko vārdu apguves veidu un izmanto sev piemērotākos tulkošanas rīkus	Spēj izvēlēties sev atbilstošāko vārdu apguves veidu ātri prot atrast vajadzīgo tulkojumu un palīdz klasesbiedriem
<i>Pašregulētas mācīšanās prasmes</i>	Veicot uzdevumu, atkārti iepriekš pieļautās kļūdas. Pēc pirmās neveiksmes, nevēlas turpināt uzdevuma izpildi	Veicot uzdevumu, iepriekš pieļautās kļūdas atkārti reti. Pilda uzdevumu arī pēc kļūdām, bet bez intereses	Ir uzmanīgs, neatkārti iepriekš pieļautās kļūdas... Spēj sevi motivēt pildīt uzdevumu līdz galam.	Seko līdzi uzdevuma veikšanas progresam, meklē labākus risinājumus. Spēj sevi motivēt uz neatlaidīgu darbu, iedvesmo arī klasesbiedrus.
<i>Refleksijas prasmes</i>	Neprot izvērtēt savu darbu un saskatīt tajā kļūdas	Ar skolotājas palīdzību izvērtē savu darbu un daļēji saskata kļūdas	Prot izvērtēt savu darbu, nosaka tajā kļūdas, zina kā nākošajā reizē tās nepieļaut	Prot izvērtēt savu darbu, saskatīt tajā kļūdas un zina to cēloņus, izstrādā plānu savu zināšanu papildināšanai
<i>Pašvērtējuma prasmes</i>	Nespēj izteikt savas domas	Izvērtē savu darbu, spēj izteikt tikai kritiku vai tikai uzslavas	Pats izvērtē savu darbu, konstruktīvi izsaka kritiku un uzslavas	Pat pēc labi paveikta uzdevuma spēj saskatīt uzlabojuma iespējas

1. tabulā aprakstītie kritēriji pēc kuru aprakstiem tiek vērtēti pašvadītas mācīšanās prasmju līmenis, tika izstrādāti, balstoties uz 1. nodaļā veikto zinātniskās literatūras analīzi, kur norādīts, ka pašvadītas mācīšanās galvenās fāzes ir – plānošana, uzraudzīšana, vērtēšana un nepārtraukta visu fāžu aptveroša refleksija. Vienlaicīgi, teorētiskajā pētījumā tika atklāts, ka pašvadīta mācīšanās ietver sevī arī pašregulētu mācīšanos, tai skaitā savu emociju regulēšanu un tas pieder pie mācīšanās uzraudzības fāzes. Savukārt 1. tabulā ietvertais kritērijs “Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus” ir specifiski nepieciešams tieši angļu valodas pašvadītai apgušanai, jo saistīts ar vārdu tulkojumu.

Pašvadītas mācīšanās prasmes tiek vērtētas tā pat kā prasmes jebkurā mācību priekšmetā – sācis apgūt, turpina apgūt, apguvis, apguvis padziļināti, tikai pētījumā iegūto datu apstrādes ērtībai, šiem apguves līmeņiem tiek piekārtoti skaitļi no viens līdz četri. Optimālajam pašvadītas mācīšanās prasmju līmenim atbilst 3 punktu vērtējums. Šajos apguves līmeņos tiek iekļaut arī vērtējums ar 4 punktiem, jo pētāmajā klasē ir daži skolēni, kuru angļu valodas zināšanas ir augstā līmenī, kas, protams, sekmē viņiem uzrādīt augstākus līmeņus pašvadītas mācīšanās prasmju novērtējumā.

Pēc izstrādātajiem kritērijiem 3. klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes tika vērtētas divas reizes. Pirms regulāras pašvadītas mācīšanās metožu iesaistes mācību stundās un pēc šo metožu vairākkārtējas pielietošanas – apmēram pēc mēneša. Protams, šis laika posms nav pilnībā pietiekams, lai izdarītu fundamentālus secinājumus par šo mācību metožu efektivitāti, tomēr ieskatu par šo uzdevumu regulāro pielietošanas ietekmi uz pašvadītas mācīšanās norisi ir iespējams iegūt.

Pēc zinātniskās literatūras analīzes tiek secināts, ka sākumskolas skolēniem pašvadīta mācību procesa sekmēšanai vispiemērotākās ir interaktīvās mācību metodes. Tāpēc izmēģinājuma darbības pamatā lielā mērā pielietota spēle, jo tā ir interaktīva un dabiska mācīšanās metode sākumskolā. Izmēģinājuma darbībā tika piedāvāti sekojoši trīs interaktīvo mācību metožu veidi :

1. Interaktīvo mācību spēļu pielietojums.
2. Didaktiskās spēles izmantošana.
3. Mācīšanās sadarbojoties.

Šie mācīšanās veidi sniedz iespēju skolēniem izmantot dažādos mācīšanās stilus un sniedz arī pietiekošas sociālās mācīšanās iespējas, nodrošinot emocionālo saikni starp skolēniem.

Izmantotās digitālās interaktīvās spēles tika pielietotas gan jauna temata apguvei, gan nostiprināšanai, gan kā pašpārbaudes uzdevumi, jo interaktīvās spēles sniedz tūlītēju novērtējumu. Klasē tika izmantoti interaktīvās spēles no nesen izveidotās mācīšanās platformas Digiklase.lv, bet mājas darbiem tika uzdoti uzdevumi no mācīšanās platformas Uzdevumi.lv. Mācīšanās platformā Digiklase.lv apkopots plašs interaktīvo uzdevumu- spēļu klāsts angļu valodas apguvei. Šīs spēles daudzās platformās bieži tiek dēvētas par ESL(English as a Second Language) spēlēm. Piemēram, interaktīvie uzdevumi ar vārdu izrunas mācīšanās, arī vienkāršu teikumu veidošanu (sk. 4. attēlu).

4. attēls. Vārdu mācīšanās, izruna un teikumu veidošanas interaktīvās spēles⁵

Piemēram, spēlē Monster Phrases (Monstru frāzes) skolēnam vispirms ir iespēja izvēlēties spēlēšanas ātrumu. Pirmais ekrāns ir virsraksta ekrāns. Šeit var izvēlēties spēlēt spēli vai vienkārši pārskatīt frāzes. Ir pieejami 28 dažādi komplekti, no kuriem izvēlēties, un katrā no tiem ir 20 dažāda garuma frāzes. Var noklikšķināt uz audio pogas, lai dzirdētu lasāmo tekstu. Katru pareizi izvēlēto vārdu pavada audio ieraksts ar šī vārda izrunu. Par katra teikumu izveidi tiek piešķirts noteikts punktu skaits. Iegūtais punktu skaits var tikt samazināt veidojot nākošo teikumu, ja izvēlas nepareizu frāzi. Piemēram, ir jāizveido teikums par attēlu, kurā redzams, ka sieviete padzeras ūdeni.

Mācību stundās skolēni tika aicināti pie interaktīvās tāfeles, lai spēlētu arī spēli Learning Chocolate (Šokolādes apguve) ar pareizā vārda ierakstīšanu pie attēla (sk.5. attēlu).

5. attēls. Vārdu izrunas un rakstības mācīšanās interaktīvā spēlē⁶

Izvēloties attēlu ar apģērbi ir iespējamas vairākas darbības – vispirms noklausīties attēlotā apģērba nosaukumu angļu valodā un tikai tad izvēlēties nākošo uzdevumu, kur tukšajā lodziņā jāieraksta nosaukums. Aprakstītās un arī citas Digiklase.lv mācīšanās platformās ievietotās spēles ļauj skolēniem pašvadīta mācīšanās procesā apgūt angļu valodas zināšanas, izvēloties

⁵Tiešsaistes ESL spēles. Retrieved from: <https://www.gamestolearnenglish.com/>

⁶Tiešsaistes ESL spēles. Retrieved from: <https://www.learningchocolate.com/>

sev piemērotākās mācīšanās stratēģijas un sniedzot tūlītēju atgriezenisko saiti par sasniegumiem. Aprakstīto spēļu interneta adreses tika izdrukātas uz lapiņām, kuras varēja paņemt tie skolēni, kuriem bija iespējas un vēlēšanās arī mājās veikt pašvadītu angļu valodas mācīšanos.

Didaktiskās spēles ir piemērots mācīšanās veids 3. klases skolniekiem, kuriem patīk sacensties un uzvarēt, tādējādi stiprinot savu pašvērtību. Pedagoģiskajā izmēģinājuma darbībā vismaz vienu reizi nedēļa tika spēlēta “Kartīšu spēle”, kura ne tikai nostiprina jauno vārdu apguvi, bet arī motivē skolēnus vairāk iesaistīties savu zināšanu konstruēšanā, jo spēles kartiņas jāizgatavo pašiem skolēniem. Pašvadītas mācīšanās procesu šajā spēlē var iedalīt trijos posmos:

- spēles plānošana;
- spēles norise, uzraudzīšana;
- vērtēšana.

Plānošanas jeb sagatavošanās posmā apmēram uz 5-10 balta papīra kvadrātiņiem skolēni paši mājās vai skolā par vienu līdz trijām tēmām (piemēram: krāsas, darbības vārdi, skolas piederumi) sagatavo pāriniekam uzdevumus 3 iespējamās veidos:

- uzzīmē(vai uzlīmē) atkārtojamā vārda attēlojumu;
- uzraksta atkārtojamo vārdu latviešu valodā;
- uzraksta atkārtojamo vārdu angļu valodā.

Tātad skolēni jau iepriekš izstrādā darbības plānu, izvēlas savu spēlēšanas stratēģiju.

Spēles gaitā pa kārtai katrs no spēlētājiem izliek vienu kartiņu. Otram jāpasaka attēlā redzamais vārds angļu valodā, vai angļu valodā uzrakstītais vārds jāiztulko latviešu valodā. Ar šīs spēles palīdzību ir iespējams arī uzlabot apgūstamo vārdu pareizrakstību.

Spēlei beidzoties notiek skolnieku savstarpējā vērtēšana. Skolotāja pirms spēles katram skolēnam ir izdalījusi vērtēšanas tabulu (sk.2. tabulu). Skolēns par katru pilnīgi pareizu atbildi iegūst 2 punktus, par daļēji pareizu atbildi 1 punktu, par nepareizu atbildi – 0 punkti.

2. tabula. Skolēna iegūtie punkti “Kartīšu spēlē”

Viestura K. iegūtie punkti		
<i>Datums</i>	<i>Iegūtie punkti</i>	<i>Punktu summa</i>
13.09.	2 + 0+ 1+ 2 + 2	7
21.09.		

Spēles gaitā katrs pats aizpilda savu tabulu, vadoties no pretinieka novērtējuma. Pēc spēles tabulu nodod skolotājam apskatīšanai. Nākošajā šīs spēles spēlēšanas reizē tabulas atkal izdala.

Spēlētāju pārus maina vai izlozē. Spēlējot trijatā, punktus iegūst tas, kurš pirmais sniedz atbildi – tādad var arī uztrenēt stabilāku vārdu apguvi.

Šī spēle skolēnos veicina pašregulētas mācīšanās prasmes, jo sacenšanās gaitā jācenšas savaldīt liekās emocijas, lai neciestu rezultāts. Tāpat spēle veicina pašnovērtēšanas un savstarpējās vērtēšanas prasmes.

Pašvadīta mācīšanās, izmantojot savstarpējo mācīšanos var tikt realizēta dažādos veidos. Arī iepriekš aprakstītā “Kartīšu spēle” pieder pie šī interaktīvās mācību metodes veida. Bet šajā darbā tiks aprakstīta savstarpējā mācīšanās grupā, iesaistot tajā arī spēles elementus. Tika izmantots sekojošs uzdevums – atsevišķo skolēnu grupu patstāvīgi veikto tulkojumu savienošana vienā stāstā vai pasakā. Arī šo pašvadītas mācīšanās interaktīvo mācību metodi var iedalīt trīs posmos – sagatavošanās, darbs grupās, darbu prezentēšana.

Sagatavošanās posms var notikt jau iepriekšējā mācību stundā vai pat vairākās iepriekšējās stundās, kad skolotāja iepazīstina ar nepazīstamu vārdu tulkojuma iegūšanu. Jādemostrē digitālo tulkotāju (piemēram, Google tulkotājs) iespējas un pielietojumu un arī vārdnīcu izmantošanu tulkošanai. Tikai pēc vairākkārtējas skolēnu praktizēšanās nepazīstamu vārdu tulkošanā, var sākt komandu darbu.

Darba gaita sākas ar skolēnu sadalīšanu pāros vai lielākās grupās, atkarībā no skolēnu skaita klasē. Tad katra grupa izlozē savu tulkojamo materiālu. Tulkojamais materiāls ir skolotājas angļu valodā uzrakstītais stāsts (tajā ir arī daži nepazīstami vārdi), kurš sagriezts tik daļās, cik skolēnu grupu piedalīsies. Uz katras izlozētās stāsta daļas ir kārtas numuru. Katra skolēnu grupa tulko savu daļu, izmantojot datoru vai vārdnīcu vai arī uzmin vārda tulkojumu, balstoties uz kopējo tekstu. Pēc tam, ievērojot teksta kārtas numuru, visas grupas lasa savu tulkojumu, izveidojot pilnu stāstu.

Fragmenta piemērs, kas jātulko pirmajam skolēnu pārim.

On Saturday, the family - father, mother, sister Ieva and brother Aivars go to the zoo. For three hours they walk around the zoo and see many animals – elephants, lions, monkeys and others. Mom likes polar bears. My sister was afraid of chusches.

Refleksija, vērtēšana – katra skolēnu grupa pastāsta par savām grūtībām un risinājuma meklējumiem un novērtē savu darbu.

2.3. Pētījumā iegūto datu analīze

Pētījumā iesaistītajā klasē pašvadītas mācīšanās prasmes attīstīšanai līdz šim nav tikusi pievērsta īpaša uzmanība. Piemēram, lai gan klasē ir interaktīvā tāfele, iepriekšējos mācību

gados skolēni reti ir tikuši aicināti patstāvīgi darboties pie tās. Interaktīvā tāfele vairāk ir kalpojusi kā uzskates līdzeklis, uz kuras ir demonstrēti mācību materiāli bez interaktivitātes.

Lai gan skolā ir pieejami portatīvie datori, pētāmās klases skolēniem līdz šim tie nav tikuši izsniegti lietošanai, tāpēc arī šajā neilgajā pedagoģiskajā izmēģinājuma darbībā, skolēnu darbs ar interaktīvajiem materiāliem notika izmantojot tikai interaktīvo tāfeli.

Mācību gada sākumā, pielietojot pētījuma sākumā izstrādāto pašvadītas mācīšanās līmeņu vērtējumus (sk. 1. tabulu), tika veikta 3. klases skolēnu angļu valodas pašvadītas mācīšanās prasmju novērtējums. Vērtējums tika veikts pēc 5 kritērijiem, četrus līmeņu novērtējumā: sācis apgūt – 1 punkts; turpina apgūt – 2 punkti; apguvis – 3 punkti; padziļināti apguvis – 4 punkti.

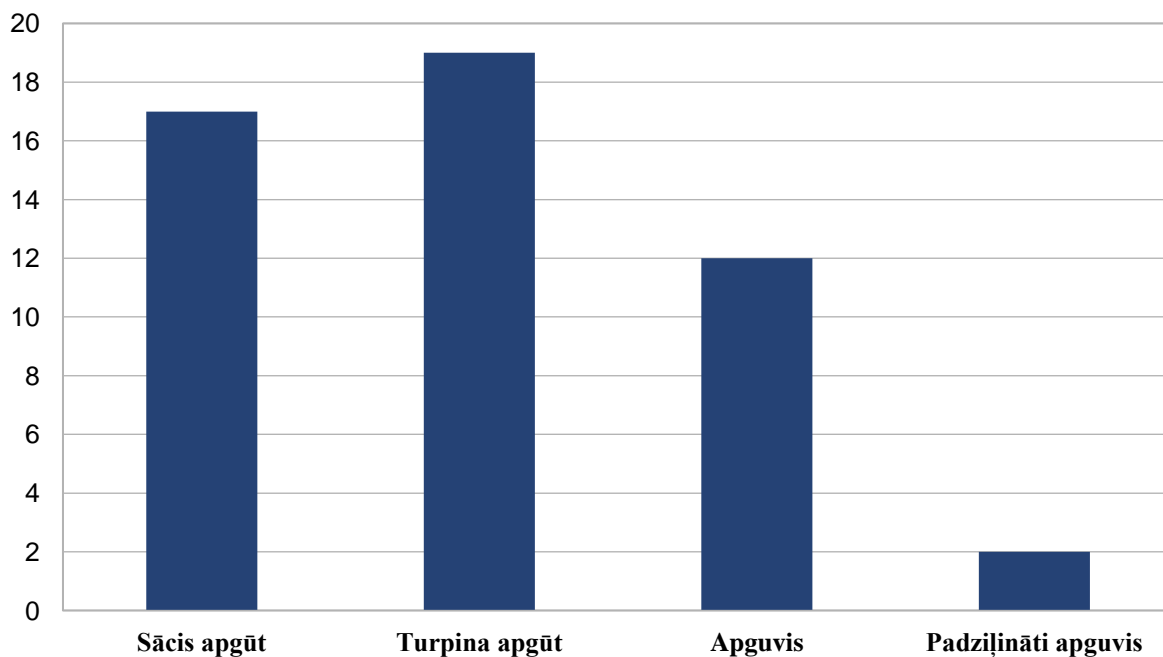
Angļu valodas pašvadītas mācīšanās prasmes līmeņi (izteikti punktos) pētāmās klases skolēniem uzskaitīti 3. tabulā.

3. tabula . 3. klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju vērtējumi angļu valodas apguvē septembrī

Pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijs	Apguves līmeņa vērtējums punktos									
	<i>Miriana</i>	<i>Agija</i>	<i>Liāna Līv</i>	<i>Anna</i>	<i>Ēriks</i>	<i>Lauris</i>	<i>Viktorija</i>	<i>Adriāns</i>	<i>Dāvis</i>	<i>Felicita Anna</i>
<i>Uzdevumu veikšanas plānošana</i>	3	4	2	2	1	3	1	3	1	2
<i>Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus</i>	2	2	1	1	1	4	1	2	1	2
<i>Pašregulētas mācīšanās prasmes</i>	3	3	2	2	1	2	2	2	1	3
<i>Refleksija</i>	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1
<i>Pašvērtējums</i>	3	3	2	3	2	2	3	3	2	3

Analizējot 3. tabulā esošos datus, redzams, ka atsevišķu skolēnu dažu pašvadītas mācīšanās prasmju kritēriju novērtējumā parādās pat skaitlis četri – padziļināti apguvis. Pētāmās klases pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa kopējais vērtējums punktos ir 99. Ja visi klases skolēni visus pašvadītas mācīšanās posmus būtu saņēmuši ar vērtējumu “apguvis”, tad klases kopējais vērtējums būtu 150 punkti. Tātad mācību gada sākumā šīs klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes ir tikai 66% apmērā no optimālā līmeņa.

Kopā tika izdarīti 50 vērtējumi (10 skolēniem pēc pieciem kritērijiem). Divos pašvadītas mācīšanās prasmju kritēriju novērtējumos (uzdevuma veikšanas plānošana un prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus) sastopami visi četri apguves līmeņi – iegūti gan 1, gan 2, gan 3, gan 4 punkti. Pārējos pašvadītas mācīšanās prasmju kritēriju novērtējumos ir tikai trīs līmeņu novērtējums. Katra apguves līmeņa piešķiršanas biežums attēlots 6. tabulā.

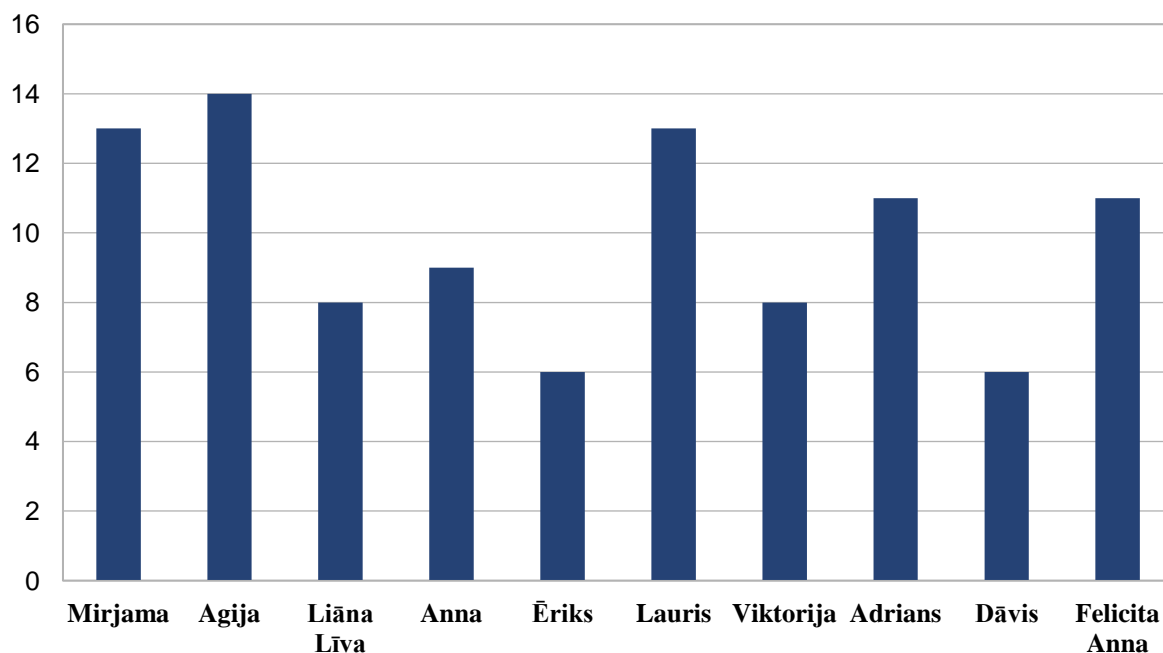

6. tabula. Katra apguves līmeņa piešķiršanas biežums kopējā pašvadītas mācīšanās prasmju vērtējumu tabulā

Kā redzams no 6. attēla, visbiežāk - 19 reizes (38% vērtējumos) skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes ir novērtētas ar “turpina apgūt”. Savukārt tikai divas reizes tika izdarīt vērtējums “padziļināti apguvis”.

Analizējot atsevišķi katra skolēna pašvadītas angļu valodas apguves prasmes, redzamas lielas atšķirības atsevišķo skolēnu vērtējumos. Tas saskan ar jau iepriekšējā apakšnodaļā pārzēto, ka skolniekiem ar labākām angļu valodas prasmēm (Agija, Lauris) labāk arī padosies pašvadīta angļu valodas mācīšanās. Visaugstāk pašvadītas mācīšanās prasmes tika novērtētas

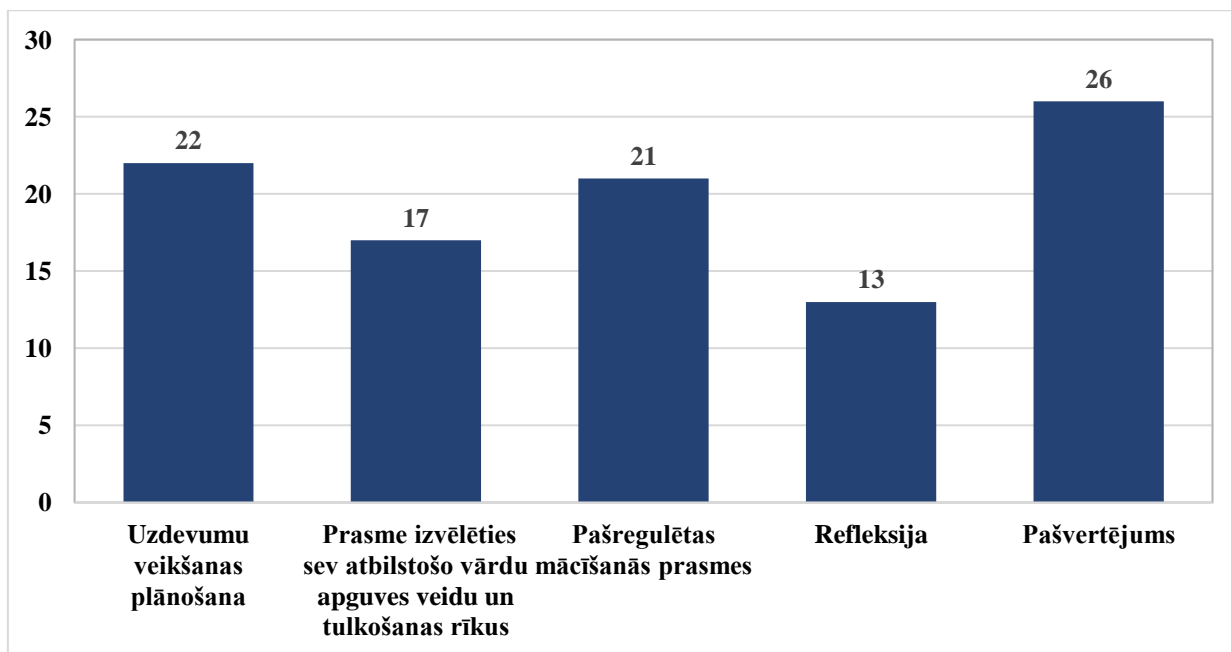
Agijai. Viņas pašvadītas mācīšanās prasmes tika novērtētas ar 14 punktiem, bet viszemāko novērtējumu ir ieguvuši Ēriks un Dāvis. Katra skolēna pašvadītas mācīšanās prasmju novērtējumā saņemtie koppelkopi attēloti 7. attēlā.

7. attēls. Skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju vērtējums (punktos) mācību gada sākumā

Empīriskā pētījuma pirmajā apakšpunktā jau tika aprakstīti pētāmās klases skolēnu attīstības īpatnības, kas, protams, ietekmē ne tikai paša mācību satura apguvi, bet ietekmē arī caurviju prasmi – pašvadītu mācīšanos. Abi puīši, kuri sākotnējā novērtējumā ieguvuši vismazāk punktu, ir izklaidīgi, un dažādi blakus notikumi viņus viegli novirza no uzdevuma pildīšanas. Tāpēc arī abiem puīšiem pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijā – pašregulētas mācīšanās prasmes, ir zemākais vērtējums (1 punkts). Samērā negaidīti, Adrians uzrādīja nesliktu rezultātu pašvadītas mācīšanās prasmju vērtējumā. Iespējams tas saistīts tieši ar to, ka skolēns ir bijis spiests daudz ko apgūt individuāli, jo kopējā klases mācību tempā viņš neiekļāvās. Visu skolēnu kopvērtējumu vidējais aritmētiskais ir 9,9 punkti.

Klases kopējie pašvadītas mācīšanās prasmju kritēriju novērtējuma līmeņi attēloti 8.attēlā.

8. attēls. Sākotnējā vērtējumā iegūtais klases kopējais punktu skaits katrā no pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijiem

Iepriekšējā mācību gadā, angļu valodas skolotāja, ļoti iespējams arī citu mācību priekšmetu skolotāji, ir pacenkušies apmācīt skolēnus veikt sava darba pašvērtējumu – šī pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijā kopīgie vērtējumi ir vismaz par 4 punktiem augstāki nekā citu kritēriju vērtējumi. Kritērija “pašvērtējums” novērtējums (26 punkti) ir pat divas reizes lielāks nekā kritērija “refleksija” novērtējums (13 punkti). Katra pašvadītas mācīšanās prasmju atsevišķo posmu vidējie klases vērtējumi ir sekojoši:

- Uzdevumu veikšanas plānošana – 2,2 punkti
- Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus – 1,7 punkti
- Pašregulētas mācīšanās prasmes – 2,1 punkti
- Refleksija – 1,3 punkti
- Pašvērtējums – 2,6 punkti

Vismazāk skolotāji līdz šim ir strādājuši ar skolēnu refleksijas prasmju pilnveidi un prasmi izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus, šis kritērijs zemā līmenī, jo ir tieši saistīts ar angļu valodas apgūšanu un ar to, ka angļu valodas stundas notiek tikai divas reizes nedēļā. Sākotnējais skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju novērtējums apstiprina to, ka šīs prasmes skolēniem nav augstākas par 66 % no optimālā līmeņa, tātad ir jāmeklē iedarbīgas mācību metodes un uzdevumi, kas paaugstinātu šīs prasmes.

2.4. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbībā iegūto datu analīze un interpretācija

Pašvadīta mācīšanās katrā no mācību priekšmetiem lielā mērā tiek sekmēta, ja skolēnam ir motivācija apgūt attiecīgo mācību priekšmetu. Sarunās ar pētāmās klases skolēniem, bakalaura darba autore arī guva apliecinājumu tam, ka visi desmit skolēni saprot, ka angļu valodas zināšanas ir nepieciešamas gan ceļojot, gan labāka darba iegūšanai u.c. Tomēr ne vienmēr nepieciešamība kaut ko iemācīties nozīmē to pašu, ko mācīties ar interesi un degsmi. Lai vairotu interesi par pašu mācīšanās procesu, lai parādītu, ka katrs pats var daudz ko sasniegt, jāmeklē skolēnu vecumposmam atbilstošas pašvadītas mācīšanās mācību metodes. Spēle ir dabiska mācīšanās metode sākumskolas skolniekiem. Lai sekmētu 3. klases skolēnu angļu valodas pašvadītas mācīšanās prasmes, pētījumā tika veikta pedagoģiskā izmēģinājuma darbība, kurā tika pielietotas sekojošas interaktīvās mācību metodes:

1. Interaktīvo spēļu pielietojums.
2. Didaktiskā spēle.
3. Mācīšanās sadarbojoties.

Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība ilga gandrīz piecas nedēļas, tika novadītas 10 angļu valodas stundas ar uzskaitīto mācību metožu pielietojumu. Katra no mācību metodēm tika pielietota trīs reizes. Par katru mācību metodi atsevišķi tālāk tiks sniegti aprakstošie (kvalitatīvie) pedagoģiskā novērojuma dati, bet kvantitatīvie dati tiks atspoguļoti tabulās.

Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība sākās ar digitālo interaktīvo mācību spēļu pielietošanu. Skolēniem šī mācību metode ir pazīstama jau arī no citām mācību stundām, tomēr jāatzīmē, ka tieši angļu valodas apguvei ir pieejams daudz lielāks interaktīvo vingrinājumu daudzums, jo vingrinājumi angļu valodā tiek izstrādāti visā pasaulē. Apmēram puse no skolēniem (Lauris, Adrians u.c.) lepni pastāsta, ka mājās datorā arī spēlē interaktīvās spēles. Bet Agija un Lauris atklāj arī savu labo angļu valodas priekšzināšanu sakni – viņu vecāki ir viņus ieinteresējuši spēlēt tieši interaktīvos angļu valodas apguves testus.

Skolēni tika aicināti pie interaktīvās tāfeles pa vienam – vairums tā arī darīja, bet Liāna un Viktorija vēlējās spēlēt kopā ar kādu citu skolēnu. Aktīvākās meitenes labprāt arī izmantoja šo iespēju un vairākkārt gāja pie interaktīvās tāfeles. Motivācija, iesaistīties šajos mācību uzdevumos, bija liela. Vislabāk skolēniem patika mācīties izrunu un pareizrakstību ar Learning Chocolate spēli – skolēni ar interesi mācījās izrunāt jaunus vārdiņus un trenējās to rakstībā. Ja pirmās spēles spēlēšanas laikā, skolēniem bija vēl jāpaskaidro uzdevuma veikšanas stratēģija, tad trešajā spēlēšanas reizē skolēni bija jau daudz pārliecinātāki par savām spējām izvēlēties labāko veidu, kā spēlē iegūt augstākus punktus. Skolēniem bija iespēja pie interaktīvās tāfeles

ņemt līdzī atgādnēs – daudzi tā arī darīja. Veicot uzdevumu, vairums skolēnu iepriekš pieļautās kļūdas atkārtoja aizvien retāk un spēja uzdevumu izpildīt līdz galam. Bakalaura darba autore novēroja, ka pašregulētās mācīšanās prasmes šo uzdevumu pildīšanas laikā uzlabojās. Visi, kaut nelieli uzlabojumi – pat par 0,1 punktu, tika atzīmēti. Katra skolēna pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabojums attēlots 4. tabulā.

4. tabula. Pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabojums, pielietojot digitālās interaktīvās spēles

Pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijs	Apguves līmeņa uzlabojums punktos									
	<i>Miriana</i>	<i>Agija</i>	<i>Liāna Līva</i>	<i>Anna</i>	<i>Ēriks</i>	<i>Lauris</i>	<i>Viktorija</i>	<i>Adriāns</i>	<i>Dāvis</i>	<i>Felicitā Anna</i>
<i>Uzdevumu veikšanas plānošana</i>	0,2	0	0	0	0,2	0	0	0	0	0,3
<i>Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus</i>	0	0,3	0	0,3	0,3	0	0,3	0,2	0	0
<i>Pašregulētas mācīšanās prasmes</i>	0	0	0	0	0,3	0,1	0	0,1	0	0
<i>Refleksija</i>	0,3	0,3	0,3	0,3	0	0,3	0	0,3	0	0,3
<i>Pašvērtējums</i>	0	0	0,2	0	0	0,2	0	0	0,3	0

4. tabulā redzams, ka visiem skolēniem varēja atzīmēt kaut nelielu pašvadītas mācīšanās prasmju uzlabojumu. Kopējais 3. klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabojums, izmantojot interaktīvos mācību spēles ir 5,6 punkts.

Pēc uzdevuma pabeigšanas, katrs skolēns ekrānā varēja redzēt sava darba vērtējumu punktos un labprāt arī reflektēja par to, kas nākošajā reizē būtu jādara labāk – refleksijas prasmju novērtējuma uzlabojums atspoguļots arī 4. tabulā. Lapiņas ar šo spēļu interneta adresēm izvēlējās paņemt 6 skolēni, daži no viņiem nākošajā dienā palielījās, ka tās arī spēlēja. Ēriks nelabprāt, bet tomēr atklāja, ka vecāki viņam vairs neļauj datorā spēlēt nekādas spēlītes. Vecāku rūpes, protams, var saprast, bet klases audzinātajai tomēr būtu vecākiem jāskaidro atšķirība starp bezjēdzīgu spēļu un mācību spēļu spēlēšanu.

No visām trim izmēģinājuma darbībā pielietotajām mācību metodēm skolēniem vislabāk patika didaktiskās spēles “Kartīšu spēle” spēlēšana (sk. aprakstu 2.2. apakšpunktā). Skolēnus sadalīju pa pāriem pēc nejaušības principa. Skolēniem patika praktiski darboties, kur pašiem interesantākā veidā vajadzēja mācīties jaunus vārdiņus. Skolēni, kuri nejutās droši, kā piemēra, Liāna Līva un Viktorija, tomēr spēja apgūt konkrētās nodaļas vārdus, kas sekmēja

vārdu atcerēšanos izrunu un pareizrakstību. Bērni ar interesi iesaistījās šajā spēlē, jo varēja vērtēt viens otru, tas viņiem radīja lielāku motivāciju apgūt konkrētos vārdus, jo nākošajā reizē, sadalīju pāros citādāk, un tie bērni, kuri ikdienā nav tik pārliecināti (Dāvis, Anna, Viktorija, Liāna Līva) arī uzrādīja pašvadītas mācīšanās prasmju uzlabojumu.

Spēles laikā klasē valdīja samērā liels troksnis, bet tas bija darba troksnis. Šis troksnis pat Ēriku nepamudināja novērsties no uzdevuma izpildes, jo paša motivācija iegūt vairāk punktu, bija stiprāka. Vairums skolēni (piemēram, Felicita Anna) bija rūpīgi piestrādājuši pie kartīšu izgatavošanas procesa, tādā veidā netieši pašiem mācoties jaunus vārdus. Viņi par to labprāt refleksijas laikā arī stāstīja. Šī mācību metode uzlaboja vairākas caurviju prasmes, protams, arī pašvadītas mācīšanās prasmes. Īpaši daudz papildus punktu varēju ielikt par refleksijas prasmju uzlabošanas. Pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabojums šajā spēlē attēlots 5. tabulā.

5. tabula. Pašvadītas mācīšanās prasmju uzlabojums, pielietojot didaktiskās spēles iespējas

Pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijs	Apguves līmeņa uzlabojums punktos									
	<i>Miriana</i>	<i>Agija</i>	<i>Liāna Līva</i>	<i>Anna</i>	<i>Ēriks</i>	<i>Lauris</i>	<i>Viktorija</i>	<i>Adriāns</i>	<i>Dāvis</i>	<i>Felicita Anna</i>
<i>Uzdevumu veikšanas plānošana</i>	0,5	0	0	0	0,6	0	0	0	0	0,6
<i>Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Pašregulētas mācīšanās prasmes</i>	0	0	0	0	0,3	0,7	0,2	0,7	0	0
<i>Refleksija</i>	0,5	0,5	0,5	0,5	0	0,5	0	0,5	0	0,5
<i>Pašvērtējums</i>	0	0	0,5	0	0	0,3	0	0	0,4	0

No 5. tabulas datiem redzams, ka skolēni, vairāk nekā iepriekšējā uzdevumā, šīs spēles laikā papildinājuši savas prasmes pašvadīti mācīties angļu valodu. Piemēram, Laura pašvadītas angļu valodas mācīšanās prasmju kopvērtējumam varēju pievienot 1,5 punktus. Kopējais 3. klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabojums, pielietojot didaktiskās spēles metodi, ir 8,3 punkts.

Visgrūtāk skolēniem veicās ar trešo pašvadītas mācīšanās mācību metodi (sk. aprakstu 2.2. apakšpunktā), jo izmantojām tikai skolā pieejamās vārdnīcas, nevis iespējas datorā meklēt

tulkojumu. Būtu tomēr jā māca skolēniem meklēt tulkojumu, izmantojot arī informācijas tehnoloģiju iespējas, piemēram Google tulkotāju.

Skolēni neprot strādāt ar vārdnīcām. Ļoti lēni gāja tulkojamā vārda meklēšana. Skolēni refleksijas fāzē minēja, ka neprot strādāt ar vārdnīcu, un ka šis uzdevums bija garlaicīgs. Skolēni pirmo reizi saskārās ar vārdnīcām – diemžēl šī iepazīšanās izvērtās diezgan neveiksmīga, jo, acīmredzot, 3. klases skolēniem jā piedāvā specializētas – viņu vecumam atbilstošākas vārdnīcas. Grāmatnīcās ir pieejamas “Angļu-latviešu vārdnīca jaunāko klašu skolēniem”, kurās ir arī krāsaini zīmējumi, bet skolā šādu vārdnīcu nav. Jaunākiem skolēniem domāto vārdnīcu varētu nosaukt arī par bilžu vārdnīcu, jo tā ir bagātīgi ilustrēta ar atjautīgām ilustrācijām (Strongina, 2008).

Tomēr jau 3. klases skolēniem ir svarīgi apgūt šo prasmi iegūt svešā vārda tulkojumu patstāvīgi, tāpēc mācīšanos tulkot grupā būtu jā turpina, labojot iepriekš pieļautās kļūdas. Tas jau daļēji tika izdarīt, pēdējā tulkojamajā stāstā iekļaujot ilustrācijas un intrigējošākus notikumus, kas vairāk motivēja skolēnus nepagurt nepazīstamā vārda tulkojuma meklējumos vārdnīcā. Lai arī ar grūtībām, tomēr savu mērķi iecerētā pašvadītas mācīšanās mācību metode sasniedza – vairums skolēnu paaugstināja savas prasmes strādāt ar informācijas avotiem. Šajā neierastajā darbībā palīdzēja tas, ka darbs tika veikts grupās – gan trijātā, gan divatā, tādējādi ātrāk varēja atrast meklēto tulkojumu. Piemēram meklējot tulkojumu, Ēriks pārskatīja atgādnes, bet Adrians tajā pat laikā meklēja vārdu vārdnīcā. Šī uzdevuma izpildes laikā varēja labi redzēt, ka trešo reizi strādājot pie stāsta fragmenta tulkojuma, tulkošana jau veicās raitāk. Tātad, kaut vai šī mācību uzdevuma pielietošanas laikā, tika gūts apstiprinājums, ka pētījuma sākumā izvirzītā hipotēzi ir apstiprinājusies – tikai regulāri piedāvājot pašiem skolēniem kontrolēt savu mācīšanos un izvērtēšanu, var veicināt pašvadītas mācīšanās prasmes.

Šī uzdevuma izpildes laikā, darba autore veica skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju uzlabojumu novērtējumus, un to apkopojums redzams 6. tabulā.

6. tabula. Pašvadītas mācīšanās prasmju uzlabojums, pielietojot mācīšanās sadarbojoties mācību metodi

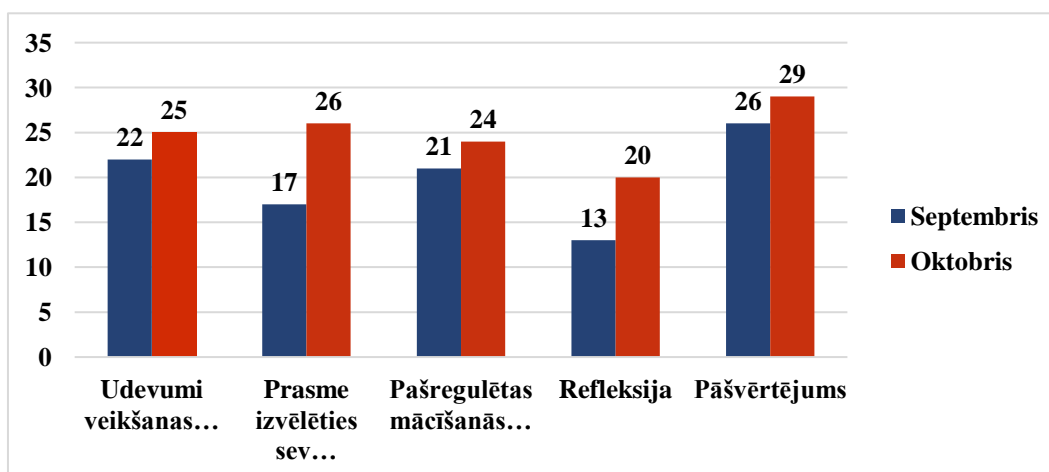
Pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijs	Apguves līmeņa uzlabojums punktos
--	-----------------------------------

	<i>Miriama</i>	<i>Agija</i>	<i>Liāna Līva</i>	<i>Anna</i>	<i>Ēriks</i>	<i>Lauris</i>	<i>Viktorija</i>	<i>Adrians</i>	<i>Dāvis</i>	<i>Felicita Anna</i>
<i>Uzdevumu veikšanas plānošana</i>	0,3	0	0	0	0,2	0	0	0	0	0,1
<i>Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apgaves veidu un tulkošanas rīkus</i>	0	0,7	0	0,7	0,7	0	0,5	0,8	0	0,8
<i>Pašregulētas mācīšanās prasmes</i>	0	0	0	0	0,4	0,2	0	0,2	0	0
<i>Refleksija</i>	0,2	0,2	0,2	0,2	0	0,2	0	0,2	0	0,2
<i>Pašvērtējums</i>	0	0	0,3	0	0	0,5	0	0	0,3	0

Vislielāko pašvadītas mācīšanās prasmju vērtējuma pieaugumu bakalaura darba autore skolēniem piešķir tieši kritērijā “Prasme izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus” – kopīgais klases prasmju pieaugums šajā kritērijā ir par 4,2 punktiem. Nākošais lielākais ieguvums, šo uzdevumu pildīšanas laikā, ir skolēnu daudz aktīvāka iesaiste refleksijas procesā. Daudziem tā vairāk atgādināja sūdzēšanos par grūtībām, tomēr gala rezultātā skolēni nonāca pie kopīga secinājuma, ka iemācīties pašiem meklēt tulkojumu tomēr vajag, jo tas daudzviet dzīvē var noderēt. Kopējais pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa uzlabojums, pielietojot mācīšanās sadarbojoties metodi, bija 8,1 punkts.

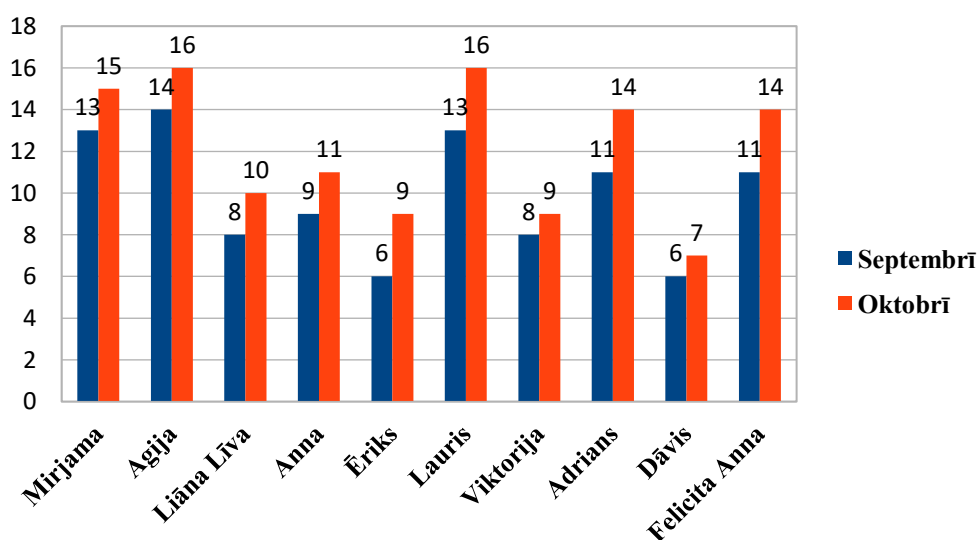
Pēc visu trīs pašvadītas mācīšanās mācību metožu pielietošanas, tika veikts kopējo rezultātu apkopojums un analīze. Nedaudz vairāk kā mēneša laikā katrā no pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijiem ir panākts prasmju līmeņa pieaugums. Vislielākais prasmju līmeņa pieaugums – par 7 punktiem (par 54%) ir panākts skolēnu refleksijas prasmēs – skolēni ir kļuvuši atvērtāki, nekautrējas stāstīt arī par neizdošanos. Skolēnu pašvadītas angļu valodas mācīšanās prasmju novērtējumu salīdzinājums pirms (septembrī) un pēc pedagoģiskā eksperimenta (oktobrī) ir labi pārskatāms 9. attēlā.

9. attēls . Vērtējumos iegūto kopējo punktu skaita salīdzinājums katrā no pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijiem

Kopējās skolēnu prasmes izvēlēties sev atbilstošo vārdu apguves veidu un tulkošanas rīkus par 6 punktiem (35%). Apkopojot vērtējumus pa visiem pašvadītas mācīšanās prasmju kritērijiem kopā, seko ka pētāmās klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes pedagoģiskā eksperimenta laikā ir uzlabojušās par 22 punktiem t.i. prasmju pieaugums salīdzinot ar sākotnējo līmeni ir par 21%.

Sarunās ar skolēniem, bakalaura darba autore guva apstiprinājumu tam, ka skolēni ir kļuvuši varoņāki patstāvīgi darboties un arī informētāki par to, kā tas darāms. Atsevišķo klases skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju apguves līmeņa pieaugums attēlots 10. attēlā.

10. attēls. Skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmju vērtējumu (punktos) salīdzinājums septembrī un oktobrī

Šajā grafikā nemainīgi Agija un Lauris gūst labus panākumus pašvadītas mācīšanās prasmju apguvē. Arī Ērika, Adriana un Felicitas Annas pašvadītas mācīšanās prasmju novērtējums ir

pieaudzis par trīs punktiem. Tieši šo skolēnu prasmju pieaugums priecē, jo uzrāda pārdomātu mācību metožu efektivitāti. Tādi skolnieki kā Agija un Lauris daudz ko var sasniegt pašu spēkiem, bet vairums skolēnu mācīšanās prasmju uzlabojums sasniedzams, izmantojot piemērotas mācību aktivitātes, mācību līdzekļus un materiālus.

Salīdzinot katras izvēlētās mācību metodes pielietošanas efektivitāti skaitliskās izteiksmēs, seko, ka visefektīvākā pašvadītas mācīšanās veicināšanas mācību metode ir bijusi didaktiskās spēles metode, kurā skolēnu prasmju pieaugums bija 8,3 punkti. Izmantojot digitālās interaktīvās spēles, pašvadītas angļu valodas mācīšanās prasmju pieaugums bija tikai 5,6 punkti, bet izmantojot savstarpējo sadarbību fragmentu tulkošanā, prasmju pieaugums bija 8,1 punkti. Bakalaura darba autore tomēr nevadās tikai no skaitliskajiem datiem, jo šie dati balstās uz tā brīža daļēji subjektīvo novērtējumu. Bakalaura darba autore uzskata, ka visas pedagoģiskajā darbā izmantotās interaktīvās mācību metodes ir pietiekoši efektīvas un dažādos veidos katra veicina pašvadīto mācīšanos. Nevienu no viņām nevajadzētu atmet, bet, protams, tikai uzlabot – izmantot vecumposmam piemērotākas vārdnīcas, rast iespēju kaut vai vienu reizi mēnesī nodrošināt katram skolēnam darbu ar portatīvo datoru u.c.

Skolēniem vislabāk patika kartīšu spēle, tas apstiprina faktu, ka daudz motivējošāks un darboties iesaistošāks ir viss, kas darināts pašu rokām. Bakalaura darba autore empīriskajā pētījumā guva apstiprinājumu, ka pašvadītas mācīšanās prasmju attīstīšanas noteicošais elements ir piemērotu mācību metožu pielietošanas regularitāte. Tāpēc arī pašvadītas mācīšanās prasmes ir visa mācību satura caurviju prasmes, kas regulāri jāpapildina.

Secinājumi

Apkopojot analizētajā zinātniskajā literatūrā un izglītību reglamentējošajos dokumentos ietvertās atziņas par pašvadītas mācīšanās attīstīšanu angļu valodas stundās sākumskolā, bakalaura darba autore secina ka:

1. Pašvadīta mācīšanās ir gan mērķis, gan arī mācīšanās līdzeklis – pilnveidojoties skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmēm, pieaug arī skolēnu interese par mācīšanās procesu, tātad pieaug motivācija apgūt zināšanas.
2. Pašvadīts mācību process ir nesaraujami saistīts ar skolēna pašregulācijas procesu, kurā tiek regulētas domas un jūtas, saskarsme, darba vide, laika plānojums u.c.
3. Pašvadītas mācīšanās fāzes ir plānošana, uzraudzīšana, vērtēšana. Šīs fāzes ir saistītas ar nepārtrauktu refleksijas procesu, kura laikā ar iztaujāšanas, jautājumu uzdošanas palīdzību skolēns plāno, kā efektīvāk veikt plānošanu, uzraudzīšanu un vērtēšanu.
4. Ņemot vērā 3. klases skolēnu attīstības īpatnības, interaktīvās mācību metodes ir vispiemērotākās pašvadīta mācīšanās procesa veicinātājas.
5. Angļu valodas apguves programmā vērsta uzmanība uz svešvalodas mācīšanās saistību ar Eiropas kopīgajām pamatnostādņēm valodu apgūvē un tajās paustajiem valodu apguves principiem, kā arī Eiropas valodas portfelī ir norādes uz regulāru savu mācīšanās rezultātu pašizvērtēšanu.
6. Katrai no analizētajām angļu valodas apguves pieejām un metodēm ir savi plusi un mīnusi, bet tām visām var būt sava vieta un pielietojums pašvadītas angļu valodas apguves prasmju veicināšanā.

Empīriskajā pētījumā iegūtie kvantitatīvie un kvalitatīvie dati ļauj secināt, ka:

1. Pētījuma sākumā izvirzītā hipotēzi tika empīriski pierādīta – katrā nākošajā dažādu mācību metožu pielietošanas laikā, skolēni kļuva arvien pārliecinātāki gan par uzdevuma pildīšanas stratēģiju, gan izvairīšanos no iepriekš pieļautajām kļūdām, gan drošāk reflektēja, gan spēja objektīvāk novērtēt savu darbu.
2. Pētāmās klases skolēnu pašvadītas angļu valodas mācīšanās prasmes pedagogiskā eksperimenta laikā uzlabojās par 21%.
3. Trešās klases skolēniem vislabāk patika didaktiskās spēles mācību metode, tajā arī tika sasniegts vislielākais pašvadītas mācīšanās prasmju līmeņa pieaugums – 8,3 punkti.
4. Vērtējot dažādu pašvadītas mācīšanās mācību metožu efektivitāti, nevar vadīties tikai no kvantitatīvi iegūtiem datiem, jo vienlīdz svarīga ir arī skolēna emocionālā iesaiste un aktivitāte uzdevuma pildīšanas laikā.

5. Visas pedagogiskā izmēģinājuma darbībā izmantotās interaktīvās mācību metodes bija pietiekoši efektīvas un dažādos veidos katra veicināja 3.klases skolēnu pašvadītu angļu valodas mācīšanos.
6. Mācību procesā izmantoto uzdevumu noformējumam un pat to radīšanas veidam ir ietekme uz pašvadītas mācīšanās prasmju attīstību – īpaši pašu izgatavoti mācību materiāli gan motivē, gan palīdz patstāvīgi apgūt zināšanas.

Priekšlikumi

Sākumskolas angļu valodas skolotājiem pašvadītas angļu valodas apguves prasmju attīstīšanai bakalaura darba autore iesaka:

1. Pašvadītas angļu valodas mācīšanās prasmes ir saistītas arī ar prasmi tulkot, tāpēc skolas vadībai pieprasiet pasūtīt angļu - latviešu bilžu vārdnīcas tieši jaunāko klašu skolēniem.
2. Rodiet iespēju kaut dažas reizes mēnesī skolēniem nodrošināt individualizētu darbu ar interaktīvajiem angļu valodas mācību materiāliem, izmantojot portatīvos datorus vai planšetes.
3. Ieinteresējiet skolēnus, izskaidrojiet arī viņu vecākiem, interaktīvo angļu valodas apguves spēļu pozitīvo ietekmi uz pašvadītu angļu valodas apguvi.
4. Iesaistiet pašus skolēnus mācību spēļu vai tulkojamā teksta izveidē – tādējādi tiks sekmēta gan mācību satura pašvadīta apguve, gan ieinteresētība mācību procesā.
5. Aktivizējiet skolēnus regulāri papildināt mācību gada sākumā izveidoto savu angļu valodas apguves portfeli.

Literatūras saraksts

1. Alsubaie, M.A. (2022). *Distance education and the social literacy of elementary school students during the Covid-19 pandemic*. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09811>
2. Dong, C., Cao, S. & Li, H.(2020). Young children's online learning during Covid-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review*, Vol.118. doi: 10.1016/j.chilyouth.2020.105440
3. Geng, S., Law, K. & Niu, B. (2019). Investigating self-directed learning and technology readiness in blending learning environment. *International Journal of Educational Technology in Higher Education* volume 16(17). Retrieved from:
<https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-019-0147-0>
4. Graziano, A., Turchetta, B., Benedetti, F. & Cinganott, L. (2021). *Pedagogical and Technological Innovations in (and through) Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Scholars Publishing. ISBN: 1-5275-6855-5
5. Knowles, M.S. (1975). *Self-Directed Learning, A Guide for Learners and Teachers*. New York: Cambridge Books.
6. Lazar, A. (2013). Learner Autonomy and its Implementation for Language Teacher Training. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 76, 460 – 464.
Retrieved from:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813006897/pdf?md5=15f44140e0f921d31b8044d621b205ef&pid=1-s2.0-S1877042813006897-main.pdf>
7. Skujiņa, V., Beļickis, I., Blūma, D., Koķe, T., Blinkena, A. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC
8. Baltušīte, R. (2006). *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*. Rīga: RaKa.
9. Biteniece-Bula, I., Jansone, R., Pontaga, I. (2016). Sporta pedagoģijas saturs un inovācijas sporta izglītībā no 8 līdz 10 gadiem. No R. Cimdiņa (Red.) *Sporta pedagoģija vakar, šodien, rīt*, 7., 401-416. Rīga: RaKa.
10. Daniela, L. (2021). Kā skolotājam būt tehnoloģiju bagātā pasaulē? No *Domāt. Darīt. Zināt*, 16, 4-11. Pieejams: https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/zurnal_16.pdf
11. Eiropas Parlaments (2018). *Ziņojums par izglītības modernizēšanu Eiropas Savienībā*. Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0173_LV.html
12. Eriksons, E. (1998). *Identitāte: jaunība un krīze*. Rīga: Jumava.

13. Ghasemi, B. & Hashemi, M. (2011). Foreign language learning during childhood. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 28, 872 – 876. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811025997/pdf>
14. Gove, A. & Cvelich, P. (2011). *Early Reading: Igniting Education for all: A report by the Early Grade Learning Community of Practice*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/48139850_Early_Reading_Igniting_Education_for_All_A_report_by_the_Early_Grade_Learning_Community_of_Practice
15. IZM (2018). *Datu apkopojums un ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze par digitālo mācību līdzekļu pieejamību un izmantošanu vispārējās izglītības mācību satura nodrošināšanai*. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/lv/petijumi-0/datu-apkopojuums-un-arvalstu-un-latvijas-pieredzes-analze-par-dml_20181.pdf
16. Laiveniece, D. (Ed.). (2018). *Problems of and Perspectives on Language Acquisition*. Retrieved from: <https://www.cambridgescholars.com/download/sample/64784>
17. Loyens, S.M., Magda, J. & Rikers R.M. (2008). Self-directed learning in problem-based learning and its relationships with self-regulated learning. *Educational Psychology Review*, 20, 411-427. Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10648-008-9082-7>.
18. Maslo, E. (2003). *Mācīšanās spēju pilnveide*. Rīga: RaKa
19. *Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem* (27.11.2018). Latvijas republikas likums. Redakcija: 01.09.2022. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
20. *Padomes ieteikums par visaptverošu pieeju valodu mācīšanās un mācīšanās procesiem* (22.05.2018). Eiropas padomes ieteikums. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0272>
21. Pintrich, P. R. (1999). The Role of Motivation in Promoting and Sustaining Self-Regulated Learning. *International Journal of Educational Research* 31, 459–470. <https://pdfs.semanticscholar.org/c70b/c7142920b1ea74f16e14e0defe40ba4846c5.pdf>
22. Randi, J. & Corno, L. (2000). Teacher innovations in self-regulated learning. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation*. Vol. 20, 651.–685. Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012109890-2/50049-4>
23. Reeves, T.C. & Hedberg, J.G. (2003). *Interactive Learning Systems Evaluation*. New Jersey: Educational Technology Publications
24. Saks K., Leijen A. (2014). Distinguishing self-directed and self-regulated learning and measuring them in the e-learning context. From: *Procedia- Social and Behavioural*

- Sciences*, 112, 190-198. Retrieved from:
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814011720>
25. Schunk, D.H. & Ertmer, P.A. (2000). Self-Regulation and Academic Learning: Self-Efficacy Enhancing Interventions. In *M.Boekaerts, P.R.Pintrich, & M.Zeidner (Eds), Handbook of Self-Regulation Vol.19*,631.-649. Academic Press.
<https://doi.org/10.1016/B978-012109890-2/50048-2>
 26. Skola 2030.(2021). *Angļu valodas mācību programmas paraugs*. Pieejams:
<https://mape.skola2030.lv/resources/5447>
 27. Strongina,I. (2008). *Angļu -latviešu vārdnīca jaunāko klašu skolēniem*. Rīga: Zvaigzne ABC
 28. Šalme, A. (2011). *Latviešu valodas kā svešvalodas apguves pamatjautājumi*.
Pieejams:https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/02/et_LAT_3.pdf
 29. Tankersley,D.(2016.). *Kvalitatīva pedagoģija: zināšanas praksē*. Pieejams:
https://iic.lv/wp-content/uploads/2018/07/Kvalitativa_pedagogija_zinasanas_prakse_IESKATS.pdf
 30. Torrano,F. & González-Torres, M.C. (2004).Self-Regulated Learning: Current and Future Directions. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology* 2(1), 1-34. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/344898782_Self-Regulated_Learning_Current_and_Future_Directions
 31. Vanags, E. (2018).*Kas ir pašvadīta mācīšanās*. Prezentācija. Pieejams:
https://www.lvg.lv/upload/Konference/materiali/Kas_ir_pasvadita_macisanas_Liepaja_print.pdf
 32. VISC (2020). *Metodiskie paņēmieni skolēnu sociāli emocionālo prasmju novērtēšanai skolā*. Rokasgrāmata. ISBN 978-9955-9776-7-4
 33. Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. Retrieved from:
https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15430421tip4102_2
 34. Zins, J.E., Bloodworth, M.R., Weissberg, R.P.& Walberg, H.J. (2007).The Scientific Base Linking Social and Emotional Learning to School Success. *Journal of Educational and Psychological Consultation* 17(2-3),191-210.
 35. Алферов А.Д. (2001). *Психология развития школьника*. Ростов-на-Дону: изд. Феникс.

36. Пиаже Ж., Инхельдер Б. (2003). *Психология ребенка (18-е изд.)*. Петербург: изд. Питер.

Bakalaura darbs “ **Pašvadītas mācīšanās prasmju veicināšana 3. klases angļu valodas stundās**” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: **Daiga Īzaka**

(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: **Dr. pead. doc. Diāna Liepa**

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

2022. gada rudens semestris